

SYRIAN WOMEN REFUGEES IN TURKEY: THE CASE STUDY OF KILIS
TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURİYELİ KADIN MÜLTECİLER: KİLİS ÖRNEĞİ

ASLI AKTAŞ

113680007

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOC. DR. İTİR ERHART

HAZİRAN, 2016

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ KADIN MÜLTECİLER: KİLİS ÖRNEĞİ

SYRIAN WOMEN REFUGEES IN TURKEY: THE CASE STUDY OF KILIS

Aslı Aktaş

113680007

Tez Danışmanı: *Doc.Dr. İtir Erhart*

Jüri Üyesi: *Doc.Dr. Nazan Haydari Pakkan*

Jüri Üyesi: *Yard.Doc.Dr. Zerrin Ayşe Öztürk*

Tezin Onaylandığı Tarih:

23.06.2016

Toplam Sayfa Sayısı:

74

Anahtar Kelimeler (Türkçe):

Anahtar Kelimeler (İngilizce):

- 1) BMMYK
- 2) Suriye
- 3) Kilis
- 4) Kadın mülteciler
- 5) Şiddet ve İstismar
- 6) Medya

- 1) UNHCR
- 2) Syria
- 3) Kilis
- 4) Women refugee
- 5) Abuse and violence
- 6) Media

ÖZET

Dünyanın birçok yerinde yaşanan savaşlar ve çatışmalar milyonlarca insanın yaşadığı ülkeyi terk etmesine sebep olmaktadır. Mülteci ve sığınmacılar sorunu durmaksızın büyüyerek özellikle krizin yaşandığı coğrafyalarda önüne geçilemez bir hal almıştır. Devletler başta olmak üzere uluslararası örgütler, kurumlar vb. tüm aktörler bu sorunun çözümü için çaba sarf etmekle birlikte, mülteci ve sığınmacı sorununun son yıllardaki rekor artışına yetişememektedirler. Mülteci sorunu sadece insanların kendi ülkelerinden kaçarak başka ülkelere yerleşmesiyle ilgili değildir. Savaş ve çatışma döneminde yurtlarında yaşadıkları sorunlar, bir başka ülkeye giderken yaşadıkları sorunlar ve o ülkeye yerleştiklerindeki sıkıntılar tamamen mülteci krizi kapsamında değerlendirilmelidir.

Hiç kuşkusuz her aşamada en büyük sıkıntıları yine kadınlar ve çocuklar yaşamaktadırlar. Bu araştırmada kadın mülteci sorunları, Suriye krizi ve Türkiye’de yaşayan kadın mültecilerin yaşadıkları sorunlar ve medyaya yansımaları incelenecektir. Araştırma sırasında yapılan görüşmeler 2014 yılının Ağustos – Aralık ayları döneminde Kilis’te yapılmıştır. Bu çalışma kadın mültecilerin yaşadıkları mağduriyetleri gidermek ve kamuoyuna krizi doğru şekilde anlatmada medyanın gücünü arttırmak için ne yapılmalı sorularına da cevap arayacaktır.

Anahtar Kelimeler: BMMYK, Suriye, Kilis, mülteci kadınlar, şiddet ve istismar, medya

ABSTRACT

Millions of people in many parts of the world have to leave their countries because of wars and conflicts. Refugee and asylum-seeker issues have grown steadily and become inevitable, especially in regions of crisis. First and foremost United Nations, and then the other international actors, states and NGOs, are working together to resolve the problems but all efforts remains insufficient.

Undoubtedly, women and girl refugees are more vulnerable than men and they face violence and all kinds of abuse at every stage of their journey. In this study, I focus on the Syrian crisis, the situation of women refugees and the reflections in media in Turkey. The main purpose of this paper is to seek an answer to what should be done to overcome a victimization of Syrian women refugees and to increase media power to explain the situation to the public. The study is based on the results of field research in Kilis between August-December in 2014.

Keywords: UNHCR, Syria, Kilis, women refugees, abuse and violence, media

İçindekiler

Özet	2
Abstract	3
İçindekiler	4
Tablo ve Grafikler	6
Kısaltmalar	7
Teşekkür	8
Giriş	9
Amaç ve Yöntem	11
1.Bölüm: Mülteci Kimdir?	
1.1. Tanım	14
1.2. Mülteci Sorununa Genel Bakış.....	17
2.Bölüm: Suriyeli Mülteci Krizi	
2.1. Suriye İç Savaşı Hakkında	20
2.2. Türkiye – Suriye Krizi.....	21
2.3. Türkiye'nin Suriyeli Mülteci Politikası.....	22
2.4. Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sorunları	27
3.Bölüm: Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadın Mülteciler	
3.1. Kadın Mülteci Sorunu	31
3.2. Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadın Mültecilerin Durumu	34
3.2.1. Suriyeli Kadınların Demografik Bilgileri.....	36
3.2.2. Savaş Etkisindeki Suriyeli Kadınlar	41
3.2.3. Suriyeli Kadın Mültecilerin İstismarı	43

4.Bölüm: Kilis Bulguları	47
4.1. Danimarka Mülteci Konseyi (DRC) Hakkında	48
4.2. Mülteci Kadınlarla Yapılan Birebir Görüşmeler	49
4.3. Mülteci Kadınlarla Yapılan Grup Toplantıları	51
4.4. Sivil Tolum Çalışanı Olan Mülteci Kadınlarla Görüşmeler	53
5.Bölüm: Mülteci Kadın Sorunlarının Medyaya Yansımaları	
5.1. Türkiye’de Mülteci Algısında Medya Etkisi	59
5.2. Türkiye’de Kadın Mülteci Algısında Medya Etkisi	63
5.3. Kilis’te Yaşayan Suriyeli Kadınlar Özelinde Medya Etkisi	66
Sonuç	67
Kaynaklar	70

TABLO VE GRAFİKLER

Tablo 1: <i>AFAD kontrolündeki kampların Mayıs 2016 raporu</i>	23
Tablo 2: <i>Kamplarda Kalan Suriyeli Kadınların Yaş Dağılımı</i>	37
Tablo 3: <i>Kamp Dışında Kalan Suriyeli Kadınların Yaş Dağılımı</i>	37
Tablo 4: <i>Suriyeli Kadınların Eğitim Durumu Dağılımı (6 Yaş ve Üzeri), Kamp İçi ve Kamp Dışı</i>	38
Tablo 5: <i>Suriyeli Kadınların Medeni Durumu Dağılımı (15 Yaş ve Üzeri), Kamp İçi ve Kamp Dışı</i>	39
Tablo 6: <i>Suriyeli Kadınların Mesleki Durumları, Kamp İçi ve Kamp Dışı</i>	40
Tablo 7: <i>Kadınların, Burada Olmayan Aile Bireylerinin Durumları, Kamp İçi ve Kamp Dışı</i>	42
Tablo 8 <i>Suriyeli Kadınlar Ülkelerine Ne Zaman Dönmeyi Düşünüyor?</i>	52
Grafik 1: <i>Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Sayısı</i>	25
Grafik 2: <i>Suriyeli Kadınların Suriye'den Ayrılma Sebepleri</i>	41

KISALTMALAR

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

DRC: Danish Refugee Council

IMC: International Medical Corps

TEŞEKKÜRLER

Bu çalışma için bana yol gösteren, benimle heyecanımı paylaşan sevgili Tez Danışmanın Doç. Dr. Itur Erhart'a çok teşekkür ederim.

Tezimin bel kemiğini oluşturan bilgileri toplamamda bana yardımcı olan, tüm kaynaklarını benimle paylaşan, Kilis'te yaşadığım 5 aylık süre içerisinde bu çalışma için bana destekte bulunan başta müdürüm Simon Baz Le Tocq olmak üzere tüm Danish Refugee Council Kilis ekibine, referansı ile bu ekibin bir parçası olmamı sağlayan Pınar Dağ'a, çalışmama katkı sağlayan, benim için tercümanlık yapan Suriyeli kadın arkadaşlarıma ve bu süreçteki tüm desteği, anlayışı için Selçuk Aktaş'a çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

2011 yılında Arap Baharı'nın etkisiyle başlayan ve 2016 yılında hala devam etmekte olan Suriye İç Savaşı, milyonlarca Suriyeli'nin ülkesini terk etmesine sebep olmuştur. Dünya tarihinin en büyük mülteci sorunlarından biri haline gelen Suriye krizi, Türkiye'yi de oldukça etkilemiştir. Türkiye'de açık kapı politikası ile Suriyeli mülteciler kısa sürede ülkeye sığınmış, özellikle sınır illerde ciddi bir Suriyeli nüfusu oluşmuştur. Türkiye birçok yerde barınma merkezleri kurmuş, ancak bunlar gelen Suriyeli nüfusunu karşılamaya yetmemiştir. Bu sebeple gelen mültecilerin büyük çoğunluğu şehir merkezlerine yerleşmiştir. Öngörülenden çok daha fazla mültecinin Türkiye'ye sığınması her iki halk için de birçok sorunu beraberinde getirmiştir.

Mülteci kadınlar dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de genel mülteci sorunlarının dışında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sorunlar ile de karşı karşıya kalmıştır. Kadın olmak hem Suriye'de hem de Türkiye'de dezavantajlı grup olarak tanımlanabilecekken, mülteci kadın olmak konusu özel bir hassasiyet istemektedir. Cinsel taciz, çok eşli ya da erken yaşta evlilikler ve emek sömürüsü mülteci kadınların yaşadıkları temel sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mülteci sorunu başladığından beri Türkiye medyası bu konuyu sıklıkla haberlere yansıtmıştır. Yapılan haber analizleri incelendiğinde medyanın Suriyelilere yönelik haberlerde dışlayıcı bir dil kullandığı, kadın özelinde ise oldukça az haber yapıldığı tespit edilmiştir. Suriyeli kadınlar birçok sorunla karşı karşıya kalırken yapılan haberlerde genelde kuma ve evlilik konularına dikkat çekilmiş, bu durum Suriyeli kadınları suçlayan bir bakış açısıyla sunulmuştur. Bu konu iki toplumun kadınları arasında negatif ilişki yaratmıştır. Kilis'te yapılan görüşmelerde de, Türkiye'de kadınların medyanın yansıttığı bu dilin etkisi altında kaldığı söylenebilir.

Bu çalışma Suriyeli kadın mültecilerin Türkiye’de oldukça zor şartlar altında hayatlarına devam etmekte olduğunu, yardımların çoğunun yetersiz kaldığını ve medyanın etkisiyle mülteci kadınlara yönelik artmakta olan önyargıların onların topluma entegre olmalarını zorlaştırdığını göstermektedir.

AMAÇ ve YÖNTEM

Çalışma öncelikle sıklıkla kullanılacak olan kavramı, ‘mülteci’yi tanımlayarak başlamaktadır. Bu araştırmada tanım oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü hemen her gün kullandığımız bu kavram, Türkiye’de medyada, siyasiler arasında ya da akademi dünyasında sıklıkla karıştırılmakta, özellikle Suriyeli mülteciler için kullanımına imtina edilmektedir. ‘Biz kime mülteci diyoruz? Neden Suriyeliler konusunda kafa karışıklıkları mevcut?’ gibi sorulara cevap arayarak, son zamanlardaki dünya mülteci sorunu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Türkiye’de mülteci konusu özellikle Arap Baharı ile birlikte ilgi çeken bir konu olmuş ve Türkiye, Suriye krizi ile bir mülteci korunma bölgesi haline gelmiştir. Bu sebeple mülteci tanımının hemen ardından, Suriye krizi, Türkiye’nin bu kriz karşısındaki duruşu, uyguladığı politikalar neticesinde ülkeye sığınan mültecilerin genel durumu ve sorunları incelenecektir.

Hemen ardından, kadın mültecilerin yaşadıkları sorunlar detaylandırılacak, Türkiye’de yaşayan kadın mültecilerin sorunları Kilis şehri özelinde incelenecektir.

Bu çalışmadaki bilgiler entografik araştırma yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Bu yöntem ile insan topluluklarının ilişkileri ve davranışları kendi ortamlarında gözlemlenmekte, belgelenmekte ve yorumlanmaktadır.¹ 2014 yılının Ağustos-Aralık ayları döneminde Danimarka Mülteci Konseyi (DRC) Kilis Ofisi’nde ‘Monitoring Officer- İzleme Sorumlusu’ olarak görev alınmış, araştırmanın temel prensibi dikkate alınarak mülteciler bizzat kendi ortamlarında gözlemlenmiştir. Böylece hali hazırda DRC çalışanı olan mülteci

¹ Akturan, Ulun. “Tüketici Davranışlarına Yönelik Araştırmalarda Alternatif Bir Teknik: Etnografik Araştırma”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:11 Bahar 2007/2 s.237-252

kadınlar ile günlük yaşamın içinde sohbetler edilmiştir. Katılımcı gözlem yöntemi ile toparlanan veriler; anket, saha notları, görüşme teknikleri kullanılarak oluşturulmuştur.

Bu 5 aylık süre içerisinde saha çalışmaları tamamlanmıştır. DRC Kilis Ofisi mültecilerin günlük ve kadrolu şekilde çalışarak destek verdiği bir sivil toplum kuruluşu olduğu için sadece anketler ve röportajlar ile değil, her an onlarla iç içe olduğundan günlük sohbetlerden de bilgiler elde edilmiştir. Bu iş gereği de haftada ortalama 10 hane ziyaretinde bulunulmuş, mültecileri kendi ortamlarında, bizzat kendilerinden dinleme fırsatı oluşmuştur.

5 aylık süre içerisinde bu araştırmaya özel olarak, toplam 20 kadınla birebir görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler için DRC'nin 300.029 kişilik datasından yararlanılmıştır. Genelde birbirini tanıyan aileler, birbirlerine yakın oturmayı tercih ettikleri için, bu 20 haneden kadınla görüşmelerin özellikle farklı mahallelerden olmasına özen gösterilmiştir. Bu görüşmeler sırasında kendisi de mülteci olan ve DRC'de günlük ücret karşılığında çalışan Hiba J.'den tercüme konusunda destek alınmıştır.

İkinci olarak, her biri 9-10 kadından meydana gelen gruplar oluşturularak iki hafta boyunca toplam 6 kere toplantılar (focus group discussion) düzenlenmiştir. Burada öncelikli hedef, sivil toplum örgütü olarak yapılan çalışmaların yerine ulaşıp ulaşmadığını kontrol etmek, onlardan öneriler alarak verilen hizmeti geliştirmektir. DRC'nin organize ettiği bu toplantının sonlarına yaklaşık bir saat eklenmiş, kadınlarla sorunları üzerine sohbetler düzenlenmiştir. Bu toplantıların yönetilmesinde ve tercümesinde kendileri de mülteci kadın olan DRC asistanları Rasha S, Naline J. ve Hala M. destekte bulunmuştur.

Üçüncü olarak da International Medical Corps (IMC)'de görevli olan Kamar ile kadın mültecilerin yaşadıkları sıkıntılar üzerine görüşülmüştür. Kamar da Suriyeli bir kadın mülteci olmakla birlikte IMC'de Psikolojik Destek biriminde çalışmaktadır. Görüşme sırasında 172

vakası vardı. Bu çalışma için hem zor durumda olan bu kadın vakalarından örnekler vermiş, hem de kendi gözlemlerini paylaşmıştır.

5 aylık süre içerisinde aslen Kilisli olan Türk DRC çalışanları ve esnaflar ile yapılan sohbetlerden alınan notlara da zaman zaman çalışma içerisinde yer verilecektir.

Kilis bulgularının ardından Türkiye’de medyanın mülteci sorununa bakışı değerlendirilecektir.

Yapılan medya analizleri incelenerek, basında Suriyelilerin sorunlarına yönelik yapılan haberlere ve kullandıkları dile değinilecektir.

Tezin amacı var olan sorunların incelenmesi ve bu mağduriyetlerin giderilmesi için mevcut imkanların yeterliliğinin tartışılması, kamuoyuna krizi doğru şekilde anlatmada medyanın etkisini görmek ve gücünü arttırmak için ne yapılmalı sorusuna cevap aramaktır.

1. BÖLÜM: MÜLTECİ KİMDİR?

1.1.Tanım

Çalışmanın başında uluslararası arenada uygun görülmüş anlamıyla konunun çerçevesini belirlemek için ‘mülteci’ kavramını tanımlamak gerekmektedir. Mülteci kimdir, hakları nedir? Aslında cevabı çok net olan bu sorular Türkiye’de tam olarak oturmuş, anlaşılır bir konu olarak karşımıza çıkmamaktadır. Mülteciler için şimdiye kadar birçok tanım yapılmıştır. Kelime anlamı ‘sığınmacı’ ile eş olarak ‘bir başka yere ya da ülkeye sığınan kimse’ karşımıza çıkmaktadır.² Oysa mülteci diye tanımlanan kişi ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasi düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranmayacağı düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından 'kabul' edilen kişidir.³ Mültecilik dünya tarihinin en eski sorunlarından biri olmasına rağmen, 2. Dünya Savaşı sonrasında, bu sorunun çözümü Birleşmiş Milletler Mülteci Ofisi’nin temel amacı haline gelmiş ve 1951 yılındaki Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme ile ‘ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen her şahıs’ olarak tanımlanmıştır.⁴ 1967 yılında kabul edilen protokol ile 1951 sözleşmesindeki coğrafi ve tarih sınırlaması maddeleri kaldırılmıştır.

1969 Afrika Birliği Ülkesi Sözleşmesi’nde 1951 sözleşmesindeki nedenler benimsenmiş, buna ek olarak dış saldırılar, işgal, yabancı egemenliği ya da ülkenin bir kısmında veya tamamında

² http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5742eef3bb5d61.57489998

³ Koç, Esra. “Mülteci, Sığınmacı, Göçmen Nedir?” Bianet Haber, 2001
<http://bianet.org/bianet/insan-haklari/2953-multeci-siginmaci-gocmen-nedir>

⁴ <http://www.unhcr.org/4ec262df9.html>

görülen kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar nedeniyle ülkeyi terk etmeye zorlanan kişiler de eklenmiştir.

1951 sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (BMMYK) kurulmuş ve bugünden sonra mülteci ve göçmenlere yönelik mevcut koşullarını iyileştirmek adına koruma ve yardım sunulmaya başlanmıştır.

Mültecilik ile göçmen ve sığınmacılar birbiriyle sıklıkla karıştırılan kavramlar olsalar da aralarında belirleyici farklar bulunmaktadır. Mülteci ve göçmen işçiler birbirinden farklı konular olup her ikisi de BMMYK'nın çalışma alanına girmektedir. Ancak uluslararası hukuksal boyutları, yapılan yardımların biçimi ve uygulanışı farklılık göstermektedir. Göçmen; mülteci tanımında bulunan nedenlerin dışında, çoğu zaman ekonomik gerekçelerle, ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin bilgi ve izni ile yerleşen kişidir. Göçmenlerin buradaki amacı kendileri ve aileleri için geleceklerini garanti altına almaktır. Mültecilerin temel kaygısı ise hayatta kalmak ve bağımsızlıklarını korumaktır. Bununla birlikte, ülkemizde artık günümüzde sık sık duyduğumuz ancak halen karıştırılmakta olan sığınmacı ve mülteci arasındaki fark ise; sığınmacının yukarıdaki nedenlerden dolayı ülkesini terk eden ve henüz sığınma talebi, kaçtığı ülkenin yetkilileri tarafından 'soruşturma' safhasında olan kişi olmasıdır. İskan Kanunu Madde3/3'e göre "Türkiye'de yerleşmek maksadıyla olmayıp bir zaruret ilcasıyla muvakkat oturmak üzere sığınanlara sığınmacı denir".

Türkiye Cumhuriyeti, 1920'lerden günümüze kadar İran'dan, Afganistan'a, Irak'tan Balkanlara oldukça geniş sayılabilecek bir coğrafyadan milyonlarca mülteci ve sığınmacıyı ülkeye kabul etmiştir. Ancak 2011 Nisan ayı itibari ile Suriye'den gelen sığınmacılar ile durum oldukça farklı bir boyut kazanmış, temkinli verilen bilgilere göre bu sayı 2011'den günümüze 3 milyonu aşmıştır. Bu durumun ciddiyeti kullanılan dile de yansımakta olup, tanımların doğru kullanımı ülkedeki durumu analiz etmek ve özellikle kamuoyunda farkındalık yaratabilmek için oldukça önem taşımaktadır. Özellikle akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşlarının üzerinde basa basa

durduğu bu farkındalığa rağmen, yetkililerin bu mülteci kavramından uzak durduklarını ve sıklıkla ‘misafir’ kelimesini kullandıklarını söylemek mümkündür. Örneğin; 1 Ağustos 2013 tarihinde Malatya Beydağı Konteynerkenti’nde Suriyeli sığınmacılar ile iftar yapmaya giden Bekir Bozdağ açıklamasında şunları kaydetmektedir:

‘AFAD Başkanımız şu an burada. Kendisinin şahsında kampların kurulumundan ve yönetiminden sorumlu kurumumuz olan AFAD’a ve personeline Suriyeli misafirlerimize sunulan hizmetler ve başarılı organizasyonlar sebebiyle teşekkür ediyorum.’

Başka bir örnek olarak da AFAD’ın remi web sitesinde yer verdiği Başkan Yardımcısı Numan Kurtuluş’un açıklaması verebilir:

‘Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. Numan KURTULMUŞ, şu an YİBO’da 600 Suriyeli misafirin kaldığını belirterek, AFAD tarafından okul bahçesine 35 çadır kurulacağını ve buranın toplamda 3 bin sığınmacının kalacağı bir kampa dönüştürüleceğini söyledi.’⁵

AFAD’ın web sitesinde yayımlanan ‘Afet Raporu-Suriye’ bölümünde de yine Suriyelilerden sıklıkla misafir olarak bahsedildiği görülmektedir.

‘Türkiye 2 milyondan fazla Suriyeli sığınmacıyı misafir etmektedir. Suriyeli misafirlerimizin yaklaşık 260 bini Başbakanlık AFAD’ın 10 ilde kurduğu ve yönettiği 25 barınma merkezinde yaşamaktadır.

‘Dinlenme merkezleri, çocuk ve oyun parkları, televizyon odaları ve internet hizmetleriyle Suriyeli misafirlerimizin boş zamanlarını değerlendirmeleri sağlanmaktadır.’⁶

Bu durumun bir sebebinin de Türkiye’nin BM Mülteci Sözleşmesine taraflık maddesi görülmektedir. BMMYK’nde belirtildiği ve ‘Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Cenevre

⁵ www.afad.gov.tr

⁶ <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=1636>

Ofisi Nezdinde Daimi Temsilciliği'nde de vurgulandığı gibi Türkiye 1951 sözleşmesi ve 1967 Protokolü'ne coğrafi sınırlamalar ile taraf olmuştur. Mülteci statüsünü Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda sığınma talep eden kişilere tanıyacağını beyan etmiştir, bu sebeple Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara mülteci statüsü tanıyamamaktadır. Bu kişiler 'sığınmacı olarak tanımlanmakta olup üçüncü bir ülkeye kabul edilene kadar onlara geçici koruma sağlayacaktır. Avrupa dışından gelen sığınmacılar, "geçici sığınmacı statüsü" için Türkiye'ye başvurmakta bu şekilde BMMYK yardımlarından faydalanmaktadırlar.⁷ Ancak 2011 baharında Türkiye sınırına gelen bütün Suriyelilerin ülkeye girişlerine izin verilmiş ve Ekim 2011 itibari ile 'geçici koruma' ve 'açık kapı politikası' olarak bilinen geri göndermeme ilkesi benimsenmiştir. Böylece artık Suriyelilerin durumu misafirliğin ötesine geçmiştir.⁸

1.2.Mülteci Sorununa Genel Bakış

Dünyanın dört bir köşesinden savaş, çatışma ve doğal afet haberleri gelirken, bu tür krizlerin doğurduğu en önemli sorunlarından bir tanesi mülteci ve sığınmacılardır. Çeşitli nedenlerle vatanlarını terk etmek zorunda kalan milyonlarca insan bugün zor şartlarda yaşam mücadelesi vermektedir. Kendi topraklarında şiddete maruz kalan ve başka ülkelere sığınan kişilerin yaşadıkları, yüz yıllardır bu dünyanın temel sorunlarından olsa da ancak 2. Dünya Savaşı sonrasında birçok ülke için bu öncelikle ilgilenilmesi gereken bir konu olarak görülmeye başlanmıştır. Mülteci sorununun büyümesine paralel olarak BMMYK da büyümüş, dünyanın birçok yerinde ofisler açılmış, ek protokoller ile kapsamı ve çalışma alanı arttırılmıştır.

Mülteci ve sığınmacı sorunu 2011 yılında rekor bir artışla Dünya'nın gündeminde daha fazla yer bulsa da krizin çözümüne yönelik çalışmalar ne yazık ki aynı oranda bir artış göstermemiştir. Dünyanın her yerinde mültecilerin benzer sorunlar yaşadıklarını söylemek

⁷ <http://cenevrefisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203413>

⁸ Kirişçi, Kemal. "Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin 'Suriyeli Mülteciler' Sınavı", Brookings, 2014

mümkün. Tüm dünyada, mültecilerin kendi ülkelerinde karşılaşılabilecekleri ekonomik ve sosyal sorunlar, mülteci olarak gittikleri ülkede daha ağır şekilde karşılarına çıkmaktadır. Ekonomik durumu kötü olan mülteciler yeni bir ülkeye geldiklerinde ilk yaşadıkları sorun kuşkusuz barınma sorunudur. Bu sebeple sınırı geçtikleri anda çadırlara, kamplara, barakalara yerleşmeye çalışırlar. Birçoğu köy ve sınır şehirlerindeki evlerde 3-4 aile birlikte yaşayarak bu sorunu aşmaya çabalarlar. Geçim sıkıntıları ve istihdam sorunu genel olarak tüm dünyada mültecilerin yaşadıkları ekonomik problemlerdir. Bununla birlikte, kaçış süresince ve kaçış sonrası vardıkları ülkede düzenleri kurulana kadar hijyenik olmayan ortamlar içinde oldukları ve düzgün beslenemedikleri için sağlık sorunu yaşamaktadırlar. Tüm bu dönemde çeşitli kişiler tarafından istismarlara ve şiddete maruz kalırlar. Dünyanın her yerinde mülteciler gördükleri bu fiziksel şiddetten aynı zamanda psikolojik olarak da olumsuz etkilenmektedirler. Bunun yanı sıra gittikleri ülkenin dilini bilmemek, temel ihtiyaçlarını karşılamada güçlük yaşamalarına sebep olmaktadır.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Cenevre'de açıkladığı 2013 raporuna göre 2012 yılında Dünya genelinde toplam 45,2 milyon mülteci bulunmaktadır ve bunun 7,6 milyonu 2012 yılında ülkesini terk etmiştir. Bu kaçışın birinci sebebi ise ülkelerinde yaşanan savaş halidir. Dünya genelindeki sığınmacıların yüzde 55'ini Afganistan, Somali, Irak, Suriye ve Sudan gibi iç savaş ve çatışma yaşanan beş ülkeden kaçanlar oluşturmaktadır.⁹ BMMYK 2014 raporuna göre ise bir önceki senenin sığınma başvuru sayısı %45 oranında artarak tahmini 866.000 kişiye ulaşmıştır. 44 sanayileşmiş ülkeye yapılan sığınma başvurularının çoğu 173.100 başvuru ile Almanya'ya olmuştur. Almanya'dan sonra 121.200 başvuru ile ABD, üçüncü sırada ise 87.800 yeni sığınmacı başvurusu ile Türkiye yer almaktadır. Türkiye'ye sığınmacı başvurusu yapanların yaklaşık 50.500'ü Iraklılar olurken, Türkiye'de bireysel sığınma kaydı alınmayan

⁹ <http://www.dw.com/tr/m%C3%BClteci-say%C4%B1s%C4%B1nda-yine-rekor/a-16893757>

Suriyeli mülteciler bu sayıların dışında tutulmuştur. BMMKY'nin raporundan çok kolay gözlenebilecek olan bir gerçek var ki Suriye krizi dünyadaki mülteci sorununun yönünü tamamen değiştirmiştir. Mülteciler en fazla Suriye, Irak, Afganistan, Sırbistan- Kosova ve Eritre'den çıkarken, yeni sığınma başvurusu yapan her beş kişiden birinin Suriyeli olduğu tespit edilmiştir. Ve sadece 2014 yılında, 218.000'i aşkın mülteci ve göçmen, Akdeniz üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışmış olup 3.500'den fazla kişi bu yolda ölmüş veya kaybolmuştur.¹⁰

¹⁰ Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, 2014, UNCHR

2.BÖLÜM: SURİYELİ MÜLTECİLER KRİZİ

2.1. Suriye İç Savaşı Hakkında

Tunus, Ürdün, Umman, Yemen, Mısır, Libya... 2010 yılında başlayan, Arap halklarının demokrasi, özgürlük ve insan hakları taleplerinden ortaya çıkan bölgesel ve toplumsal hareketlenme olan Arap Baharı, etkisini 15 Mart 2011 tarihinde Suriye’de göstermeye başladı. Baas rejiminden hükümet karşıtı halk; bireysel hakların genişletilmesi, adil gelir dağılımı ve Baas Partisinin iktidar gücünü sınırlandırması gibi reform taleplerinde bulunmuştur. Esad rejimi Mart ayında protestoların önünü kesmek için zorunlu askerliğin süresi azaltmak, maaşları yükseltmek, bazı siyasi tutukluları serbest bırakmak gibi çeşitli düzenlemeler yapmış olsa da bu düzenlemeler halkın taleplerini karşılamaya yetmemiştir. Bunun üzerine ayaklanan halkı Nisan 2011’de silahlı kuvvet ile bastırmaya çalışmıştır.¹¹ Esad yaptığı bir açıklamada güvenlik güçlerinin isyanları bastırma yöntemini ‘hata’ olarak değerlendirmiş ancak, şiddet hızını kesmemiştir. 13 yaşındaki Hamza el Hatip’in işkence görmesi ve ailesi tarafından cesedinin fotoğraflarının sosyal medyada paylaşılmasıyla ayaklanma daha da büyümüş, bu olay da bir sembol haline gelmiştir. 2011 yılının Temmuz ayında muhaliflerin örgütlenmesi ile Özgür Suriye Ordusu kurulmuş ve halk hareketi askeri anlamda da sesini duyurmaya başlamıştır.

Suriye Baas Partisi askerleri ile bu iktidara son vermek isteyen Suriye muhalefeti arasında başlayan savaş bir isyana dönüşmüş; IŞİD, El-Nusra gibi çeşitli örgütler ve Rusya, İran, Türkiye gibi ülkeler de dolaylı olarak çatışmaya dahil olmuştur.¹² Böylece Suriye, şiddeti giderek artan ve günümüzde halen devam etmekte olan bir iç savaşın içine girmiştir.

¹¹ Sandıklı Atilla; Semin Ali, “Bütün Boyutlar ile Suriye Krizi”, Bilgesam, Rapor No:52, 2012

¹² https://tr.wikipedia.org/wiki/Suriye_İç_Savaşı

2.2.Türkiye-Suriye Krizi:

Oldukça olumlu giden Türkiye- Suriye ilişkileri Mart 2011’de, yani Suriye’de krizin başladığı ilk zamanlarda da devam etmekteydi. Daha sonra bir bölge ülkesi olarak Türkiye açısından konunun, izlemenin de ötesinde, direkt müdahalelerde bulunduğu bir dış politika alanına dönüştüğü görülmektedir.

Türkiye Hükümeti, Arap Baharı sırasında sıklıkla Arap devlet başkanlarına nasıl bir yol izlemeleri gerektiği konusunda çağrılarda bulunmuştur.¹³ Ancak Türkiye Mısır, Tunus ve Libya’dan farklı olarak Suriye krizinde aktif rol oynamıştır denilebilir. Bu sebeple Suriye Krizi kendi dış politikası üzerinde de etkili olmuştur. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)’ndan Doğan Ertuğrul’un da belirttiği gibi ‘bu süreçte Türkiye insani düzlemde “başımızdaki insanlık dramına sessiz kalamayız” söylemini sürdürse bile, izlenen politikalar, Başbakan Erdoğan’ın sözlerinde ifadesini bulduğu gibi “Suriye bizim için bir dış mesele değil, iç meseledir” den “Annan Planı Suriye için fırsattır” a dönüşmüştür.’ Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Beşar Esad’ın bir reform paketi hazırlamasından yana bir tutum içerisinde olmuşlardı. Ancak Esad reform taleplerine baskı ve şiddetle cevap vermiş bunun üzerine de Türkiye, ağırlığını tamamen Suriye muhalefetinden yana koymuş ve sonrasında kurulan Suriye Ulusal Koalisyonu’nu Suriye halkının temsilcisi olarak kabul etmiştir. Eylül itibari ile de Türkiye muhalefet kanadı için bir buluşma noktası haline gelmeye başlamış ve önde gelen Suriyeli muhalifler, muhalif aksiyonların birleştirilmesi amacıyla İstanbul’da bir araya gelmiştir. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Suriye ile ilişkileri askıya aldığı ve yaptırımlara katılacağını açıklamıştır. 4 Ekim’de Suriye’ye yaptırım kararı Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu’nda Rusya ve Çin tarafından veto edilince

¹³ Kibaroglu, Mustafa. “Arap Baharı’na Türkiye’nin Bakışı”, Okan Üniversitesi, Adam Akademi, 2011/2: 26-36

Türkiye tek taraflı yaptırım kararı almış ve böylece bu süre zarfı içerisinde Suriye meselesi hem iç hem dış politikasının temel konusu haline gelmiştir. Suriye ile diplomatik ilişkilerini kesen ve Birleşmiş Milletlerin çözüm yöntemine destek veren Türkiye, krizin çözümüne yönelik yapılan çalışmaları yetersiz görmüş ve tamamen muhalifler destekleme kararı almıştır.¹⁴

2.3.Türkiye'nin Suriyeli Mülteci Politikası:

Bilindiği üzere Türkiye ve Suriye 2009 yılında karşılıklı vizeleri kaldırma kararı almıştı. Bu yıldan sonra Türkiye'ye ziyarete gelen Suriyeli sayısı büyük bir oranda artmıştı. Krizin başlaması ile birlikte bu durum açık kapı politikasına dönüşmüş ve Türkiye, Suriye Savaşı'ndan kaçanlara sınırlarını açmıştır. 29 Nisan 2011 tarihinde Suriye'deki çatışmalardan kaçan 250-300 kadar Suriye vatandaşının Türkiye topraklarına sığınma talebinde bulunmasıyla başlayan bu süreç, halen devam etmektedir.¹⁵ Türkiye ilk olarak Hatay iline kamplar kurmuştur. Hükümet öncelikle Suriyeli sığınmacıları misafir olarak tanımlamış olsa da Ekim 2011'den itibaren, Suriyeli "misafirlerini" İçişleri Bakanlığı 1994 Yönetmeliği'nin 10. maddesi gereğince "geçici koruma rejimi"ne aldığını ilan etmiş ve hızlıca Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), krizi yönetebilmek için Türkiye'de kampların yanı sıra sığınmacıların kayıt ve kimlik işlemleri ile ilgili sorumluluk almıştır. Ekim 2011 itibarıyla 8 adet mülteci kampı AFAD tarafından hazır hâle getirilmişti.

Sığınmacıların barınma, yemek gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin de karşılandığı AFAD kontrolünde olan kamplarda, AFAD'ın 9 Mayıs 2016 tarihli raporuna göre 25 barınma merkezi mevcuttur. (Bknz.Tablo:1) Toplam 10 şehre dağılmış olan kamplarda toplam 263.383 Suriyeli barınmaktadır.¹⁶

¹⁴ Ertuğrul, Doğan. "Türkiye Dış Politikası İçin Bir Test: Suriye Krizi", TESEV,2015

¹⁵ Yılmaz, Halim "Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği- Tespitler, İhtiyaçlar, Öneriler", Mazlumder,

2013

¹⁶ www.afad.gov.tr

Tablo 1: AFAD kontrolündeki kampların Mayıs 2016 raporu

İL	GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ	BARINMA TİPİ	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
HATAY	Altınözü 1 Çadırkenti	263 bölme	1.375 Suriyeli	18.622
	Altınözü 2 Çadırkenti	622 çadır	3.094 Suriyeli	
	Yayladağı 1 Çadırkenti	236 çadır 310 bölme	2.746 Suriyeli	
	Yayladağı 2 Çadırkenti	510 çadır	3.378 Suriyeli	
	Apaydın Konteynerkenti	1.181 konteyner	5.234 Suriyeli	
	Güveççi Çadırkenti	1.000 çadır	2.795 Suriyeli	
GAZİANTEP	İslahiye 1 Çadırkenti	1.898 çadır	7.986 Suriyeli	48.081
	İslahiye 2 Çadırkenti	2.364 bölme	9.467 Suriyeli	
			8.195 Iraklı	
	Karkamış Çadırkenti	1.686 çadır	7.150 Suriyeli	
Nizip 1 Çadırkenti	1.858 çadır	10.454 Suriyeli		

	Nizip Konteynerkenti	2 938 konteyner	4.829 Suriyeli	
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	4.771 çadır	21.727 Suriyeli	104.330
	Akçakale Çadırkenti	5.000 çadır	29.752 Suriyeli	
	Harran Konteynerkenti	2.000 konteyner	13.767 Suriyeli	
	Viranşehir Çadırkenti	4.100 çadır	17.315 Suriyeli	
	Suruç Çadırkenti	7.000 çadır	21.769 Suriyeli	
KİLİS	Öncüpınar Konteynerkenti	2.063 konteyner	10.078 Suriyeli	33.032
	Elbeyli Beşiriye Konteynerkenti	3.592 konteyner	22.954 Suriyeli	
MARDİN	Midyat Çadırkenti	1.300 çadır	3.032 Suriyeli	13.057
			1.055 Iraklı	
	Nusaybin Çadırkenti	3.270 bölme	0	
	Derik Çadırkenti	2.100 bölme	8.970 Suriyeli	
KAHRAMANMARAŞ	Merkez Çadırkenti	3.684 çadır	18.411 Suriyeli	18.411
OSMANİYE	Cevdetiye Çadırkenti	2.012 çadır	9.275 Suriyeli	9.275

ADİYAMAN	Merkez Çadırkenti	2.260 çadır	9.611 Suriyeli	9.611
ADANA	Sarıçam Çadırkenti	2.162 çadır	10.350 Suriyeli	10.350
MALATYA	Beydağı Konteynerkenti	2.083 konteyner	7.864 Suriyeli	7.864

Kaynak: AFAD

BMMKY'nin 5 Mayıs 2016 tarihli raporuna göre Türkiye'de kayıtlı 2.748.367 mülteci bulunmaktadır. Aşağıdaki grafikte tarihlere göre kayıt altına alınmış mülteci sayısı verilmiştir.¹⁷

Grafik 1: Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Sayısı

Kaynak: BMMYK

Toplam kayıtlı mülteci sayısı ve kamplardaki mevcut sayı karşılaştırıldığında yaklaşık 2 buçuk milyon mültecinin de kamp dışında yaşadığını söyleyebilir. Mazlum-Der'in 2013 raporuna göre bu nüfusun büyük çoğunluğu Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa gibi Suriye sınırına yakın illerde, şahsi çabalarıyla barınmaya çalışmaktadır. İmkân bulabilen Suriyeli mülteciler daha

¹⁷ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>

uzaktaki/ batıdaki illere göç etmektedir. İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde hatırı sayılır bir Suriyeli mülteci nüfusu oluşmuştur.¹⁸

Türkiye Hükümeti Suriyeli mültecilerin sorunlarına cevap vermeye çalışmış olsa da temel hizmetleri sağlamakta özellikle kamp dışında olan mültecilerin ihtiyaçlarına yetişmekte güçlük çekiyordu. Özellikle 2012 yılı itibari ile tek başına bu krizi yönetemeyeceğini düşünerek uluslararası yardım kuruluşlarına ve Birleşmiş Milletler'e çağrıda bulunmuş, kamp dışı mültecilere en azından sağlık hizmeti sağlayabilmek için sınır illerde tedbirler almaya çalışmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye'nin kampları hızlıca kurması ve kamplarda verilen hizmetler uluslararası arenada beğeni toplamıştır. BMMKY, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları raporlarına göre, Türkiye'nin kamplar konusunda sınavı geçtiği söylenebilir. BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon da 7 Aralık 2012 tarihinde şimdiye kadar görülmüş en başarılı mülteci kamplardan olduğunu söylemiştir. Ancak asıl problemlerden biri acil yardım paketi olarak hazırlanmış bu kamplara ya da şehirlere yerleşmiş olan mültecilerin hayatlarına devamlılığın nasıl sağlanacağıdır.

Ağustos-Aralık 2014 tarihleri arasında Kilis'te görüşülen mültecilerin hemen hepsinin gayesi ülkelerindeki savaşın sona ermesi ve ülkelerine geri dönmektir. Fakat geçen sürede geri döndüklerinde kendilerini bir ev, iş ya da bir yakının karşılayamayacak olması akıllarında soru işareti oluşturuyor. Bununla birlikte Türkiye'nin bir geri gönderme politikası üzerinde çalıştığı söylenememektedir. Türkiye'nin yardım politikasının devamı olarak geri dönüş mü yoksa mültecilerin Türkiye'ye entegre olmasını sağlamak mı olduğu net şekilde bilinmemektedir.

¹⁸ Yılmaz, Halim "Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği- Tespitler, İhtiyaçlar, Öneriler", Mazlumder, 2013

2.4.Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Sorunları:

Suriyeli mültecilerin yaşadıkları sorunlar da dünyadaki örneklerine paralellik göstermektedir. mültecilerin ağırlıklı olarak farklı dil, kültür ve yaşam tarzına sahip oldukları, sosyoekonomik düzeylerinin düşük olduğu, sığınma talebinde bulunan nüfus içerisinde kadın ve çocuk oranının yüksek olduğu ve eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir. Türkiye’de geçici sığınma altındaki Suriyelilerin profili incelendiğinde, Suriyelilerin bu saydığımız kriterler çerçevesinde evrensel mülteci profili ile benzer özelliklere sahip olduğu görülmektedir.¹⁹ Özellikle kamp dışında yaşayan mültecilerin yaşadıkları sorunlar da bu farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

Genel olarak Türkiye’deki mültecilerin sorunlarını sağlık, barınma, ekonomik, eğitim ve sosyal sorunlar olarak kategorize edebilir.

Sağlık: Mültecilerin hem Suriye’de hem de Türkiye’de karşılaştıkları hiç kuşkusuz birinci sorun sağlık sorunudur. Barınma merkezlerinde kalan mülteciler için kamp alanlarında sağlık hizmeti bir şekilde veriliyor olsa da kamp dışında kalanlar için durum oldukça önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kilis’te evleri ziyaret edilen birçok mülteci ailesinde hane halkının en az bir üyesinin yatalak derecesinde hasta olduğu gözlemlenmiştir. Savaş sırasında yaralananlar ya da evin yaşlı büyükleri hijyenik olmayan bu evlerde ilaç almadan, doktora görünmeden sadece yatarak iyileşmeye çalışmaktadırlar. Yine bu dönemde görüşülen devlet ve özel hastane yetkilileri, doktorlar ve hemşireler de mevcut hastane imkanlarının Suriyeli mültecileri tedavi etmeye yeterli olmadığını vurgulamışlardır.

Barınma: Türkiye’deki kampların sayısı ve kapasitesi Tablo 1’de verilen sayılardan da anlaşabileceği gibi mülteciler için yeterli değildir. Sınır illerde, derme çatma evlerde, barınaklarda 2-3 aile birlikte yaşayan mültecilerin kendilerini şanslı hissettikleri söylenebilir

¹⁹ Tunç, Ayşe Şebnem. “Mülteci Davranışları ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme” Tesam Akademi Dergisi, Temmuz, 2015. 2 (2). 29 - 63

çünkü bu bölgelerde maalesef sokak ve parklarda kalan mülteci sayısı da oldukça yüksektir. Kilis yerlisinin, mültecilerin gelişinden şikayet ediyor olsalar da bahçelerini, merdiven altlarını duvarla kapatıp aylık 500-700 TL arası bedel karşılığında mültecilere kiralayarak ekonomik anlamda bir gelir elde ettiği görülmüştür. Bu yüksek kiralardan zarar gören yine mülteciler olmuştur.

Ekonomi: Ekonomik sorunların başında hiç kuşkusuz istihdam sorunu gelmektedir. Suriye'den gelen kişileri mevcut iş yerlerine entegre etmek başta dil sorunu sebebiyle oldukça güçtür. Bununla birlikte, özellikle sınır şehirlerindeki mevcut iş pozisyonlarının hepsine iş verecek kadar yeterli olmayışı da kriz üzerinde oldukça etkilidir. Öte yandan yasal olarak çalışma izni almada da bazı hukuki zorluklar söz konusudur. AFAD'ın araştırmaları da mültecilerin sıklıkla iş aradığını ancak hepsinin olumlu cevap alamadığını göstermektedir.²⁰ Özellikle genç diyebileceğimiz nüfus günlük ve/veya mevsimlik işlere yoğunlaşmış, işlere talep arttıkça da günlük çalışma ücretleri düşmüştür. Uluslararası Af Örgütü'nün 2014 tarihli raporuna göre, çoğu kayıt dışı çalışan Suriyeliler Kilis, Hatay, Urfa gibi illerde yarı fiyatına, İstanbul'da ise üçte biri fiyatına çalışmaktadır.²¹ Kilis'te görüşülen mülteciler genel olarak hamallık, inşaat işçiliği gibi işler yapmakta ve günlük 20-30 TL ücretlere çalışmaktadırlar. Kilis halkının bu açıdan da Suriyeli mültecilerden faydalandığını rahatlıkla söylemek mümkündür.

Eğitim: BMMYK'nin 2014 yılı Suriye Bölgesel Planı Raporuna göre Türkiye'ye gelen Suriyeli mültecilerin yarısından fazlasının çocuk olduğu tahmin ediliyor.²² Oldukça hassas olan bu sorununun çözümü için ise tutarlı adımların atılmadığı bir gerçek. Bunun sebebi ise Prof. Dr. Kemal Kirişçi'nin raporunda da belirttiği gibi eğitim politikasının, Suriyelilerin eninde sonunda

²⁰ www.afad.gov.tr

²¹ Hayatta Kalma Mücadelesi: Türkiye'deki Suriye'den Gelen Mülteciler, Uluslararası Af Örgütü Raporları, <http://amnesty.org.tr/uploads/Docs/hayatta-kalma-mucadelesi-turkiye'deki-suriye'den-gelen-multeciler720.pdf>

²² "Syria Regional Response Plan 2014-Turkey", UN, s.26

ülkelerine geri dönecekleri mi, yoksa tersine Türkiye’de kalacakları şeklindeki varsayımına dayanacağı konusunda halen belirsizlik yaşanmasıdır.²³ AFAD’ın raporuna göre kamplarda 6-11 yaş arasındaki çocukların %83ü okula gidiyor.²⁴ UNICEF ise kamp dışındaki çocuklara dikkat çekiyor ve %74’ünün okula gidemediğini belirtiyor.²⁵ Şimdilik, AFAD’ın verdiği eğitimlerden faydalanabilen Suriyeli çocukların çoğu, eninde sonunda Suriye’ye geri dönecekleri düşüncesi baz alınarak eğitiliyor. Türkiye’de, Suriye Eğitim Komisyonu, Suriye müfredatından Beşar Esad’ı ve rejimi öven ifadelerin çıkarılmasıyla oluşturulmuş “yeni” müfredatla Suriyeli çocuklara Arapça eğitim veriyor. Bunun yanı sıra bir çok sivil toplum kuruluşu da kendi imkanları ile Suriyeli çocuklara Türkçe öğretmektedirler. Buradaki amaç, burada kaldıkları süre zarfı içerisinde topluma entegre olmalarını sağlamak, kendilerini ifade etmelerine yardımcı olmaktır.

Diğer yandan, özellikle sınır illerde yerel halkın da yaşadığı teknik problemler hali hazırda mevcutken, Suriyeli çocukların okul ihtiyaçlarına hızlıca cevap vermek maalesef pek mümkün görünmemektedir. Kemal Kirişçi’nin raporuna göre; nitelikli öğretmenler bulmak ve onlara maaş ödemesi yapabilmek de ciddi organizasyonel çaba gerektiren bir diğer sorun kalemi. Ancak, AFAD, MEB ve UNICEF işbirliği ile şimdilerde bu konuda bazı gelişmeler kaydedilmiştir. 2014 sonu itibarıyla 50 prefabrik okulun tamamlanmasının yanı sıra, gönüllü Suriyeli öğretmenlere maddi destek sağlayan sistem de bu işbirliği sayesinde genişletilecektir.

Öte yandan, Kilis’te ziyaret edilen her evde okul çağında olan 3-6 çocuk bulunduğu ve maalesef hiçbirinin okula gitmediği gözlenmiştir. Kız çocukları evde, erkek çocukları da dışarda çeşitli işlerle meşgul olmaktadır. Okulların yetersiz kalması, gelen mültecilerin zaten kendi

²³ Kirişçi Kemal. “Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye’nin ‘Suriyeli Mülteciler’ Sınavı”, Brookings, 2014

²⁴ “Syrian Refugees in Turkey” AFAD,2014

²⁵ “Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar” UNICEF, Şubat, 2016

http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Subat%202016.pdf

lkelerinde de eğitime çok önem vermemeleri sebebiyle sorun olarak bile görmedikleri bir konudur. Bu durumda bambaşka bir sorunun temelini oluşturmaktadır: ocuk işçiler.

Sosyal Sorunlar: Yine birçok sorunun temel sebebi olduğu gibi, aynı dili konuşamama da birçok sosyal sorunu beraberinde getirmiştir. Mültecilerin kendilerini ifade edememesi, yerel halkın da onları pek anlamaya çalışmaması birçok sıkıntıya yol açmaktadır. Öte yandan, medyaya yansıyan, çalışmamda çeşitli bulgularına da yer vereceğim kadın mülteciler ve kız çocuklarının yaşadıkları istismarlar sosyal sorunların temel taşlarını oluşturmaktadır.

3.BÖLÜM: TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ KADIN MÜLTECİLER

3.1. Kadın Mülteci Sorunu:

Toplumsal cinsiyet farklılıkları savaş süresince de kendini göstermekte ve kadınlar savaşın yarattığı hasarın yanı sıra erkeklerden farklı olarak bir de şiddet, aile içi şiddet, cinsel istismar, erken yaşta evlilik, istenmeyen gebelikler gibi birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Birleşmiş Milletler'in verilerine göre dünyadaki mülteci sayısının %70'i kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Afrika'dan Bosna'ya, Ruanda'dan Suriye'ye tüm mülteci kadınlar benzer sorunları yaşamaktadırlar. Son rakamlara göre, her yıl iki milyondan fazla kadın ve kız çocuğunun ticareti yapılmakta olup 60 milyon kız çocuğu kürtaj ve ihmal sebebiyle kayıp durumundadır.²⁶

Bu sebeple mülteci kadınların ve kız çocuklarının özel korunmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Mülteci kadınların yaşadıkları sorunlar BMMYK'da kategorize edilmiştir. İlk olarak toplumsal cinsiyet farklılığına özel yaşadıkları ortak sorunlar özetlenmiştir.

BMMYK web sitesinde belirttiği gibi mülteci kadınlar;

- Kaçışlarından önce ve yolculukları sırasında cinsel ve fiziksel saldırı ve istismara;
- sığındıkları ülkede fiziksel ve cinsel saldırı ve istismara;
- Eşlerinin ya da aile büyüklerinin istismarına ve terk etmesine;
- silahlı çatışmaya ve zorla askere alınmaya;
- cinsel sömürüye ve fahişeliğe zorlanmaya;
- kişi olarak tanınmamaya ve belge eksikliğine; ve/ya
- çatışmalar sonrasında ülkelerine döndüklerinde de fiziksel ve cinsel saldırı ve istismara maruz kalabilirler.

²⁶ <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=66>

Bununla birlikte hemcinslerine bile kıyasla daha fazla korunmaya ihtiyacı olan kadınlar vardır. Cinsiyete dayalı şiddete daha açık olan bu kadınlar;

- refakatsiz ve tecrit edilmiş tek kadınlar,
- eşi hayatta olmayan, yanında olmayan, dul ya da bekar olan yalnız aile reisi kadınlar,
- cinsel şiddet kurbanı kadınlar,
- eşcinsel kadınlar,
- ruh sağlığı bozuk ve travmatik kadın mülteciler,
- refakatsiz kız çocuklar ve koruyucu aile bakımına verilmiş çocuklar,
- gözaltındaki veya benzeri durumdaki kadınlardır.

BMMYK tüm dünyada kadın mültecilerin yaşadıkları cinsiyete dayalı şiddeti aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma kaçış öncesi, sırası, sonrası (gidilen ülkede) ve dönüş olarak yapılmıştır.

- **Çatışma sırasında, kaçıştan önce:**
 - İktidarda bulunan kişiler tarafından taciz edilme
 - Kadınların cinsel olarak işkence görmesi
 - Güvenlik güçleri, askerler tarafından cinsel şiddet uygulanması
 - Toplu tecavüz ve hamile bırakılma
 - Çatışma halindeki tarafların silahlı mensupları tarafından kaçırılma
- **Kaçış sırasında**
 - Haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırı
 - İnsan tacirleri, köle ticareti yapanlar tarafından yakalanma
- **Sığınma ülkesinde**
 - Otorite sahibi kişiler tarafından cinsel saldırı,
 - Ailelerinden ayrı düşmüş kız çocuklarına cinsel taciz
 - Aile içi şiddet

- Temel ihtiyaçlarını karşılayacakları sırada, yakacak toplarken, su almaya giderken cinsel saldırı
- Hayatta kalabilmek için cinsel ilişkiye zorlanmak/ zorla fuhuş
- Sığınma ülkesinde yasal bir statü beklerken ya da yardım ve kaynaklara erişmeyi beklerken cinsel taciz
- **Geri dönüş sırasında**
 - Kadınlara yönelik zararlı geleneksel uygulamaların tekrar başlatılması
 - Ailelerinden ayrı düşmüş kadın ve çocuklara yönelik cinsel taciz
 - İktidarda bulunan kişiler tarafından cinsel istismar
 - Haydutlar, sinir muhafızları tarafından cinsel saldırı, geri dönüşe zorlanma
- **Yeniden bütünleşme**
 - Geri dönenlere bir çeşit ceza olarak cinsel tacizde bulunmak
 - Yasal statüyü düzene sokmak için cinsel zorbalık
 - Kadınlarmın karar alma süreci haricinde bırakılması
 - Kaynaklara erişiminin engellenmesi

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti engellemek için mülteci kadınlara 4 taahhütte bulunmaktadır. Bunlar;

- mülteci kadınlara karşı şiddeti ve aile içi şiddeti ele almak üzere ülke seviyesinde stratejiler geliştirmek,
- mülteci kadın ve erkeklere kayıt süresince eşit katılım hakkı tanımak,
- tüm yönetim komitelerinde ve diğer organlarda mültecileri kentte, kırsal bölgelerde ve kamp alanlarında BMMYK'ya karşı temsil eden mültecilerin %50'sininin kadın olmasını sağlamak ve

- mülteci kadınların gıda ve gıda dışı malzeme dağıtımına doğrudan veya dolaylı katılımını sağlamak ve böylece bu malzemelerin kadın üyeleri tarafından yapılmasını sağlamak.

Birleşmiş Milletler'in hazırlamış olduğu bu rapor kadınların mülteci olarak tüm toplumlarda benzer sıkıntılar yaşadıklarını göstermektedir. Özellikle hali hazırda kadın olmanın yeteri kadar zor olduğu yerlerde mülteci kadınların daha şiddetli olumsuzlukların yaşanmasına sebep olmaktadır.

3.2.Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Mültecilerin Durumu

Türkiye’de mülteci kadınların yaşadıkları sorunlar BMMYK’nın sınıflandırmasına paralellik göstermektedir. Çalışmanın bu kısmında Türkiye’de yaşaya kadın mültecilerin yaşadıkları temel sorunlar anlatılacak, AFAD’ın Suriyeli Kadınlar Raporu’ndan bilgilere ve Kilis’te yapılan görüşmelere yer verilecektir.

Daha önce de belirtildiği gibi Türkiye’deki mülteci kayıtlarını AFAD tutmaktadır. Bu sebeple BMMYK ve DRC gibi uluslararası sivil toplum kuruluşlarının raporlarında da burada açıklanan resmi rakamlara erişilmektedir.

AFAD 2014 yılında yayımladığı raporda Türkiye’de yaşayan Suriyeli kadınlar ile ilgili önemli verileri bir araya getirmiştir. 23 Haziran- 6 Temmuz 2013 tarihleri arasında yapılan bu çalışmada 2700 hane halkına ulaşılmış ve kamplarda yaşayanlara 73, kamp dışında yaşayanlara 75 anket sorusu sorulmuştur. Haneler rastgele seçilmiş ve görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. AFAD’ın yaptığı bu çalışma şimdiye kadar Suriyeli kadınlar özelinde yapılmış en kapsamlı araştırmadır. Raporun sunduğu önemli bilgiler şu şekilde özetlenebilir:

- Ülkemize gelen kamp dışındaki kadınların yüzde 44’ü Halep kentinden, kamp içindeki kadınların yüzde 35’i İdlip kentinden gelmiştir.

- 19 Nisan 2014 tarihi itibariyle barınma merkezlerindeki kadınların yüzde 33'ü Şanlıurfa'da bulunmaktadır.
- Kamp içindeki ve kamp dışındaki kadınların yarıya yakını, çalışma çağı olarak nitelenen 19-54 yaş grubunda yer almaktadır.
- Suriyeli kadınların yüzde 64'ü eğitim durumlarını ilkokul, okuryazar veya okuryazar değil olarak belirtmişlerdir.
- Evli kadınların oranı yüzde 67 iken bekârların oranı yüzde 28'dir.
- Suriyeli kadınların yüzde 87'sinin gelir getirecek bir mesleği bulunmamaktadır.
- Kamp dışındaki kadınların yaklaşık yüzde 97'si son bir ay içerisinde hiç gelir elde edememiştir.
- Suriyeli kadınlar, başta güvenlik olmak üzere, siyasi düşünceleri, ekonomik nedenleri ve sağlık koşullarını Suriye'den ayrılma sebebi olarak göstermiştir.
- Kamplarda yaşayan kadınların yarısından fazlası, resmi sınır geçiş noktalarından ülkemize girmişken bu oran kamp dışında yaşayan kadınlarda yüzde 23'tür.
- Kamp dışındaki Suriyeli kadınların yüzde 81 gibi büyük bir bölümünün ikamet izni ve yüzde 32'sinin herhangi bir kaydı bulunmamaktadır.
- Suriyeli kadınların yüzde 35'i iç savaş nedeniyle en az bir yakınını kaybettiğini, yüzde 28'i ise en bir yakınının iç karışıklık nedeniyle yaralandığını belirtmiştir.
- Suriyeli kadınların yüzde 91'i Suriye'deki yakınları ile mobil telefonlar aracılığıyla iletişim kurmaktadır.
- Suriyeli kadınların yarısından fazlası, kendisinin veya aile bireylerinin psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir.
- Kamp içinde yaşayan misafirlerin yarıya yakını hanesinde uyku bozukluğu yaşayan çocuk olduğunu ifade etmiştir.

- Kamp dışında yaşayan Suriyeli kadınların yaklaşık yüzde 73 gibi büyük bir çoğunluğu ev ya da apartman dairesinde yaşadığını belirtmiştir.
- “Önümüzdeki 7 gün için yeterli yiyeceğe ya da yiyecek temin edebilecek paraya sahip misiniz?” sorusuna kadınların yüzde 78’i hayır cevabını vermiştir.
- Başka bir ülke yerine Türkiye’yi tercih etme nedeni olarak kadınların yüzde 82’si ulaşım kolaylığını göstermiştir.
- Kamp içindeki kadınların yüzde 94’ü ve kamp dışındaki kadınların yüzde 93’ü Türkiye’deki insanların kendilerine karşı davranışlarını olumlu olarak değerlendirmektedir.
- Kamp dışında yaşayan Suriyeli misafirlerin meskenlerindeki temel ihtiyaçlarının, kamp içinde yaşayan Suriyeli misafirlere kıyasla yeterlilik oranları daha azdır.
- Türkiye’deki sağlık hizmetlerinden faydalanan kadınların, bu hizmetlerden duydukları memnuniyet oranı, kamp içinde yüzde 60 ve kamp dışında yüzde 80 seviyesindedir.
- Kadınların hemen hemen yarısına yakını imkân sağlansa da üretime katılmak istemediklerini belirtmişlerdir.

3.2.1. Suriyeli Kadınların Demografik Bilgileri

Suriyeli kadınların yaş aralıklarına bakıldığında en yoğun olan yaş aralığının 19-54 olduğu görülmektedir. Bu durum hem kamplarda yaşayanlar hem de şehirlere dağılmış olanlarda da bu şekildedir.

Yaş Grubu	Sayı	Yüzde(%)
1 Yaş ve Altı	138	3,6
2-6 Yaş	621	16,4
7-12 Yaş	636	16,8
13-18	624	16,4
19-54 Yaş	1.608	42,4
55- 64 Yaş	101	2,7
64 Yaş ve Üzeri	68	1,8
Toplam	3.796	100
<i>Tablo:2 Kamplarda Kalan Suriyeli Kadınların Yaş Dağılımı</i>		

Kaynak: AFAD

Yaş Grubu	Sayı	Yüzde(%)
1 Yaş ve Altı	111	3,1
2-6 Yaş	595	16,8
7-12 Yaş	530	14,9
13-18	526	14,8
19-54 Yaş	1.572	44,3
55- 64 Yaş	130	3,7
64 Yaş ve Üzeri	88	2,5
Toplam	3.552	100
<i>Tablo:3 Kamp Dışında Kalan Suriyeli Kadınların Yaş Dağılımı</i>		

Kaynak: AFAD

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı üzere, kamp içinde ve dışında, kadın mültecilerinin büyük çoğu çalışma çağında, yani 19-54 yaş aralığındadır. Bu durum Türkiye'nin demografik yapısı ile de paralellik göstermektedir. 1 yaş ve altı çocuklar her iki grupta da yaklaşık yüzde 3'lerdedir. Oran olarak küçük görünse de sırf bu araştırma kapsamında 250 kız bebeğinin zor durumda olduğu söylenebilir. Türk Tabipler Birliği'nin raporu sadece kamplarda bugüne kadar 6.501 doğumun gerçekleştiğini belirtmektedir.²⁷

Eğitim durumlarını gösteren grafikte, Suriyeli kadınların eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür. Grafikte göze çarpan şey ise okuma yazma bilmeyen kadınların oranının yüzde 21'lerde olmasıdır. Bir diğer önemli nokta da kamp içindeki kadınların kamp dışındaki kadınlara oranla daha eğitilmiş olmasıdır.

Eğitim Durumu	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde(%)
Okuryazar Değil	554	17,5	720	24,5	1274	20,9
Okuryazar	193	6,1	291	9,9	484	7,9
İlkokul	1217	38,5	925	31,5	2142	35,1
Ortaokul	692	21,9	518	17,7	1210	19,8
Lise	344	10,9	265	9	609	10
Üniversite ve Üzeri	165	5,2	214	7,3	379	6,2
Toplam	3165	100	2933	100	6098	100

Tablo: 4 Suriyeli Kadınların Eğitim Durumu Dağılımı (6 Yaş ve Üzeri), Kamp İçi ve Kamp Dışı

²⁷“Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu” Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2014

<https://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacirpr.pdf>

Kaynak: AFAD

Kadın mültecilerin medeni durumu 15 yaşının üstündeki kişiler baz alınarak hazırlanmıştır. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere kadınların neredeyse %70'i evlidir. Kamp içi ve kamp dışı veriler arasında benzerlik gözlemlenmektedir. Bu bölümde göz önünde bulundurulması gereken en önemli detay hiç kuşkusuz erken yaşta yapılan evliliklerdir. AFAD'ın raporuna göre 15-18 yaş arasındaki kadınların %15'i evlidir. Bununla birlikte eğitim oranı arttıkça evlilik oranının da azaldığı gözlemlenmiştir.

Medeni Durumu	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde(%)
Evli	1475	66,6	1435	66,9	2910	66,7
Bekar	631	28,5	579	27	1210	27,8
Boşanmış	20	0,9	21	1	41	0,9
Eşi ölmüş	90	4,1	109	5,1	199	4,6
Toplam	2216	100	2144	100	4360	100

Tablo: 5 Suriyeli Kadınların Medeni Durumu Dağılımı (15 Yaş ve Üzeri), Kamp İçi ve Kamp Dışı

Kaynak: AFAD

Suriyeli mülteci kadınların mesleki durumları incelendiğinde kamp içindeki kadınların yüzde 38'i, kamp dışındakilerin yüzde 18'i mesleği olmadığını söylemiştir. Bu veriye maalesef ev hanımlığı dahil edilmemiştir. Kendini ev hanımı olarak tanımlayanlar da eklendiğinde mesleği olmayan kadınların oranı yüzde 87'ye ulaşmaktadır. Aşağıdaki tabloda kadınların öne çıkan meslek grupları belirtilmiştir.

Meslek	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde(%)
Ev Hanımı	1342	48,7	1195	69,4	2537	56,7
Mesleği yok	1056	38,3	294	17,1	1350	30,2
Öğretmen	91	3,3	73	4,2	164	3,7
Terzi / Kadın Terzisi / Şapkacı	25	0,9	11	0,6	36	0,8
Kuaför / Berber / Güzellik Uzmanı	15	0,5	12	0,7	27	0,6
Çiftçi	9	0,3	9	0,5	18	0,4
Çiftlik İşçisi / Yardımcı	7	0,3	7	0,4	14	0,3
Hemşire / Ebe	8	0,3	4	0,2	12	0,3
Diğer	202	7,3	116	6,7	318	7,1
Toplam	2755	100	1721	100	4476	100

Tablo: 6 Suriyeli Kadınların Mesleki Durumları, Kamp İçi ve Kamp Dışı

Kaynak: AFAD

3.2.2. Savaşın Etkisindeki Suriyeli Kadınlar

Yandaki grafikte de görüldüğü gibi, Suriyeli kadınların neredeyse tamamının (%94,6) ülkelerini terk etme sebebi güvenlik sorunlarından kaynaklanmaktadır.

Grafik: 2 Suriyeli Kadınların Suriye'den Ayrılma Sebepleri

Kaynak: AFAD

AFAD'ın verilerine göre resmi sınır geçiş noktalarını pasaportsuz bir şekilde geçerek Türkiye'ye gelen kadınların oranı kamp içinde yüzde 52, kamp dışında yüzde 23'tür. Yani kamp içindeki kadınların yarısından fazlası Türkiye'ye pasaportsuz bir şekilde resmi giriş noktalarından geçerek ulaşmıştır. Bu oranın yüksekliği dikkat çekicidir. Pasaportla giriş yapanlar ise kamp dışında yoğunluk göstermektedir. Kamp dışındaki kadınların yüzde 28'i pasaportuyla Türkiye'ye giriş yapmışken, bu oran kamp içinde sadece yüzde 6'dır. Kadınların genel olarak Türkiye'ye gelmek istedikleri, ve savaş bitene kadar da burada kalmak istedikleri gözlemlenmiştir. Bu durumun sebebi araştırıldığında en önemli kıstasın ulaşım kolaylığı olduğu görülmüştür. Özellikle sınır illerde kadın mülteci nüfusun erkeklere oranla fazla olmasının sebebi mültecilerin en yakın ülkedeki en yakın şehre sığınma isteğidir. Türkiye'ye daha çok güvenmeleri, şartların daha iyi olması ya da dini sebeplerin Türkiye'ye sığınmalarında pek de bir etkisi olmadığı görülmüştür.

Savaşta yakını yararlanan ya da yakını kaybedeniz var mı sorusuna verdikleri cevaplar karşılaştırıldığında, kamp içinde oranların daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum da kamp içinde yaşayanların savaştan daha fazla etkilendikleri şeklinde yorumlanabilir. Kamp içinde yaşayanların yukarıdaki gelir ve eğitim durumuna bakıldığında da daha düşük bir profil sergilemesi, savaşın etkisinin bu kişiler üzerinde daha çok olduğunu göstermektedir.

Bu kaçış aileleri sadece ülkelerinden değil, aynı zamanda birbirlerinden de ayırmıştır. AFAD'ın araştırmasındaki en önemli tespitlerden biri kadınların Türkiye'de olmayan aile bireylerinin durumlarıdır. Tablo 7'de görülebileceği gibi kadınların yüzde 38'inde aile fertlerinin bir kısmı yanında değildir ve bu kişiler yüzde 23 oranında savaşmak için ülkelerinde kalmışlardır.

Burada Olmayan Aile Fertlerinin Durumu	Kamp İçi (%)	Kamp Dışı (%)	Genel (%)
Savaşmak İçin Orada Kaldı	30,9	16,5	23,8
Mallarımıza Göz Kulak Olmak İçin Orada Kaldı	11,7	17,6	14,6
Öldü	13,8	6,6	10,3
Kayıp/Bilmiyorum	6,4	9,9	8,1
Hastalık/Engellilik/Yaşlılık Nedeniyle Orada Kaldı	5,3	6,6	5,9
Başka Yere Gitti	8,5	2,2	5,4
Diğer Nedenler	23,4	39,6	31,4
Toplam	100	100	100

Tablo: 7 Kadınların, Burada Olmayan Aile Bireylerinin Durumları, Kamp İçi ve Kamp Dışı

Kaynak: AFAD

Ailesinden, evinden ayrılan, geldikleri ülkede ekonomik ve sosyal sorular yaşayan kadınların psikolojilerinin normal olması beklenemez. AFAD'ın raporuna göre kadınlar sık sık baş ağrısı bağ dönmesi gibi şikayetlerde bulunmakta ve bu durumdan kurtulmak için psikiyatrik ilaçları aşırı kullanma yoluna giderek, kendilerini uyutmaya çalıştıkları gibi yöntemlere başvurdukları tespit edilmiştir.

Kadınların barınma merkezlerinde birçok ihtiyaçlarına daha kolay ulaştıkları söylenebilir. Ancak kalabalık içinde yaşamak hayatlarını kısmen daha da zorlaştırmıştır. Özellikle erkek egemen bir toplumda yaşamaları ve barınma merkezlerinde de bu durumdan kaynaklanan hassasiyetlerin oluşması kadınların kendini rahat hissetmemelerine sebep olmaktadır.

Kamp dışında yaşayan kadınlar, kamp içinde yaşayanlara oranla günlük yaşama daha kolay entegre olmaktadır. Kamp dışında yaşayanlar aslında birçok hizmete ulaşmakta daha ciddi sıkıntılar çekseler de bu kadınların sadece yüzde 9'u kamplarda yaşamayı tercih ettiklerini söylemiştir.

3.2.3.Suriyeli Kadın Mültecilerin İstismarı

Kamp dışında yaşayan kadınların temel ihtiyaçlarını karşılamada yaşadıkları sorunların yanı sıra sosyal yaşama adapte olma ve kendi varlıklarını bölge halkına kabullendirme gibi sıkıntılar yaşadıklarını söyleyebiliriz. Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet farklılığından kaynaklanan sorunlar sebebiyle kadınlara karşı ciddi bir güvenlik istismarı sorunu doğmuştur. Bu sorunları cinsel taciz, erken yaşta ve çok eşli evlilikler ve emek sömürüsü olarak kategorize etmek mümkündür.

Cinsel Taciz:

Cinsel Taciz hali hazırda özellikle gelişmemiş ve ataerkil toplumlarda saklanan, konuşulmaya çekinilen bir konudur. Mültecilerin yaşadıkları bu sorunu da kolaylıkla dillendirmelerini beklemek pek doğru değildir. Kadınlar cinsel taciz ve istismara, sığındıkları ülkelerde daha fazla mağdur olmakta ve yaşadıkları toplumun sosyokültürel değerlerine paralel olarak birçok

vakayı da içselleştirmektedirler. Mazlum-der'in *Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadınlar Raporu*'nda da belirtildiği gibi kadınlar bu konuyla ilgili sorulan soruları rahatlıkla cevaplayamıyor.²⁸ Bu rapor kapsamında görüşülen 72 kadından sadece 6'sı cinsel tacize çeşitli şekillerde maruz kaldığını ifade etmiştir. Bu çalışma için Kilis'te yapılan görüşmelerde ise kadınların durumunun farklı olmadığı tespit edilmiştir. Sadece yerli halktan değil aynı zamanda birbirlerine karşı da bu istismarı yaşattıkları gözlenmiştir.

Cinsel taciz ticaret dönüşmüş, kadınları fuhuşa zorlayan çeteler oluşmuştur. Mazlum-der'in raporuna göre evlilik vaadiyle kandırılan kadınlar kendilerini fuhuş batağında bulmakta ve itiraz ettikleri andan şiddete maruz kalmaktadırlar. Özellikle 15-20 yaş arası kadınların yoğunlukta olarak bu duruma maruz kaldığı bilinmektedir. Rapor çarpıcı bir şekilde bu işi yapanların Kilis'te belirli kişiler olduğu iddialarına da yer vermektedir.

Bir diğer boyutu ise özellikle kamplarda yaşayan bazı kadınların daha rahat geçinebilmek için kendi rızaları ile bu yola başvurmasıdır. Kilis'te kamplarda yaşayan DRC çalışanı kadın mülteci asistanlar da görüşmeler sırasında bu durumun doğruluğunu onaylamış, bu kadınların kamp içinde bilinir oldukları ve Suriyeli erkeklerle çok düşük paralara birlikte olduklarını söylemişlerdir.

Erken Yaşta ve Çok Eşli Evlikler

Erken yaşta ve çok eşli evlikler kadınların yaşadıkları en büyük sorunlardan biridir. Gerek kamplarda gerekse kamp dışında bu durumlara oldukça sık rastlanmaktadır. AFAD'ın raporunda da belirtildiği gibi Suriye'den Türkiye'ye çok eşli olarak gelenlerin sayısı da oldukça fazladır.²⁹ Aslında sınır illerde yaşayan yerel halk Suriyeliler ile yapılan evliliklere savaş

²⁸ "Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Kadınlar" Mazlumder Kadın Çalışmaları Grubu, Mayıs 2014 <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/m/a/mazlumder-kamp-disinda-yasayan-suriyeli-kadin-siginmacilar-raporu.pdf>

²⁹ "Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar", 2014, AFAD

öncesinden alışkın. Sorun bu evliliklerin savaş sonrası zorunluktan yapılması, aracı kişilerin bu işi ticaret dökmesinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple durum bir istismara dönüşmüştür. Aracı kişiler bu evliliklerden komisyon almakta ve hatta aldıkları bu komisyon kadınların yaşlarına, fiziksel özelliklerine ve bakire olup olmadıklarına göre değişmektedir. Komisyoncuların kazandıkları paralar dışında aileler de maalesef bu ticaretten kar etmektedir. Evlenmek isteyen kişi Suriyeli kadının ailesine de belirli oranlarda ücretler ödemekte ve anlaştıkları takdirde imam nikahı kıyarak işlemi tamamlamış olmaktadır. Hem evlendirilen kadın, hem onun ailesi, hem de evlenme isteği olan erkekler bu durumu rahatlıkla meşrulaştırmaktadır. Erkekler sevap işlediğini, bir mağduru kurtardığını ve eşler arasında adaleti sağladığını belirtmektedir.

Türk Tabipler Birliği raporunda da mülteci kadınların rızaları dışında kuma gitme, zorla çocuk yaşta evlendirilme, seks ticaretine zorlanma tehditleri ile karşı karşıya oldukları ifade edilmektedir. Ziyaret edilen hemen her evde bir gebeye rastlandığının yanı sıra, erken yaşta evliliklerin bir sonucu olan erken gebeliğin de en büyük sorunlardan olduğu belirtilmiştir.³⁰ Erken yaşta gebelik hem çocuğun hem de kadının hayatını tehlikeye sokmaktadır.

Emek Sömürüsü

İstihdam, kadın erken tüm mültecilerin sorunu olmakla birlikte cinsel taciz ve erken yaşta evliliklerin yarattığı sorunlara kıyasla, kadınların çok rahat anlattığı temel sıkıntıdır. Demografik yapıda da paylaşıldığı gibi kadınların eğitim seviyesi oldukça düşüktür. Zaten hali hazırda kadının istihdam oranının düşük olduğu sınır illerinde bu oran gelen Suriyeliler ile daha çok düşmüştür. Kadınların eğitim ve meslek bilgileri göz önüne alındığında kadınların genel

³⁰“Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu” Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2014

<https://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacirpr.pdf>

olarak temizlik, hasta bakımı gibi işlerde çalıştığını söyleyebiliriz. Büyük şehirlerde Suriyeli kadınların iş arayışı, günlük temizliğe gitmeler olarak yaygınlaşmış durumda. Özellikle çalışan kadın nüfusunun yüksek olduğu bu illerde Suriyeli kadınlar normalin çok altına temizlik işlerine devam etmektedir.

Sınır illerde ise bu işlerin çok yaygın olduğunu söyleyemeyiz. Yine de iş yerleri, bazı ekonomik geliri daha yüksek olan mahalle ve muhitlerde kadınları için bu tarz istihdamlar mevcuttur.

Öte yandan, sınır illere kurulan sivil toplum kuruluşları da Suriyeliler için bir iş kapısı haline gelmiştir. Örneğin Danish Refugee Council'da kadrolu olarak 12 mülteci çalışmaktaydı. Bu kişilerin ortak özelliği; üniversite eğitimi almış olmaları ve İngilizce bilmeleri denilebilir. Bunun dışında 40'dan fazla günlük çalışan ekibi bulunmaktaydı. Bu kişiler saha çalışmalarında, yardımların dağıtılması, toplantıların organizasyonu ve ev ziyaretlerinde kadrolu elemanlara yardımcı olmak için günlük ücretler karşılığında çalışmaktaydı.

4.BÖLÜM: KİLİS BULGULARI

Bu bölüm Ağustos-Aralık 2014 tarihlerini kapsayan 5 aylık süre içerisindeki saha çalışmalarını içermektedir. Buradaki veriler etnografik araştırma yöntemi ile katılımcı gözlem methodu kullanarak; anket, saha notları, görüşme teknikleriyle oluşturulmuştur. Bu araştırma yönteminin temel prensipleri dikkate alınarak, mülteciler ile doğal ortamlarında günlük yaşamın içinde, görüşmeler yapılmıştır. İlk elden bilgi edinilmesi amaçlanarak saha çalışması yapılmıştır. Ana veri toplama kaynağı olarak katılımcı gözlem yolu seçilmiştir. DRC çalışanı olarak mültecilerin arasında aktif olarak bulunulmuş ve günlük dialoglardan çıkarılan yorumlara yer verilmiştir.

Bu bölümde öncelikle olarak bizzat görev alınan, kaynaklarından yararlanan, Danimarka Mülteci Konseyi (DRC) tanıtılacaktır.

İkinci olarak hanelerinde ziyaret edilen ve birebir kendileri ile konuşulan 20 kadın mültecinin görüşme notlarına yer verilecektir.

Belirtilen süre içerisinde, DRC tarafından her biri 9-10 kadından oluşan gruplar oluşturularak iki hafta boyunca toplam 6 kere toplantılar (focus group discussion) düzenlenmiştir. DRC'nin organize ettiği bu toplantının sonlarına yaklaşık bir saat ekleyerek, bu çalışma için kendilerine çeşitli sorular yöneltilmiştir. Üçüncü bölüm bu toplantıların notlarını içermektedir.

Son olarak, International Medical Corps (IMC) yetkilisi ve iki DRC çalışanı ile kadınların yaşadıkları sorunlara örnek olabilecek vakalar ile ilgili yapılan görüşmenin notlarına yer verilecektir.

4.1.Danimarka Mülteci Konseyi (DRC) Hakkında

Danimarka Mülteci Konseyi 1956 yılında Danimarka'da kurulmuş ve dünyada 30'u aşkın ülkede mültecilere yardımcı olmayı amaçlayan bir sivil toplum kuruluşudur. Türkiye'de 2013 yılından beri faaliyet göstermektedir. Türkiye merkezi Hatay olup, Şanlıurfa ve Kilis'te de ofisleri bulunmaktadır. DRC, Türk Hükümetinden çalışma izni almış uluslararası bir sivil toplum kuruluşu olup, BMMKY tarafından denetlenen ve desteklenen bir kurumdur. Türkiye ofisi olarak BMYMK dışında aşağıdaki partner ve bağışçılar ile birlikte çalışmaktadır.

- U.K. Department for International Development (DFID)
- U.S. Department of State, Bureau of Populatio Refugees and Migration (US PRM)
- European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection (ECHO)
- Ministry of Foreign Affairs of Denmark (DANIDA)
- UNICEF
- International Middle East Peace Research Center

Kilis ofisi olarak 2 önemli projeyi yürütmekte olan DRC, European Commission (ECHO) ve Danimarka Hükümeti (DANIDA) fonlarını sürdürmüştür.

Bu süre zarfı içerisinde Danish Refugee Council'da Monitoring Officer olarak görev aldım. European Commission (ECHO) ve Danimarka Hükümeti (DANIDA) fonlarının geliştirdiği projelerde görev alınmıştır. ECHO projesi ile kayıtlı olan mültecilere gıda dışı yardımlar yani soba, battaniye, hijyen kitleleri; DANIDA ile de içerisinde aylık 120 TL, 150 TL, ve 180 TL tutarlarında bakiyeler bulunan kartların dağıtımını tamamlanmıştır. Monitoring Officer olarak asıl iş, kayıtlı adreslere bizzat giderek yapılan yardımların yerine ulaşıp ulaşmadığını kontrol etmektir. Bu 5 aylık süre içerisinde ziyaret ettiğim hemen her evde kadınlarla görüşmeler yapılmış ve özellikle yaşadıkları sorunları onların ağzından bire bir dinleme fırsatına erişilmiştir. Bu görüşmeler sırasında DRC'de saha araştırmaları için günlük ücrete tabii olarak çalışan,

çoğunluğu üniversitelilerden oluşan kadın Suriyeli mültecilerin asistanlık ve tercüme desteğinden yararlanmıştı.

4.2. Mülteci Kadınlarla Yapılan Birebir Görüşmeler

DRC'nin datalarından rastgele seçilen, farklı mahallerden 20 mülteci kadın evlerinde ziyaret edilmiş ve kendilerine 20 soru sorulmuştur. Yaş, eğitim, geldikleri şehir, meslek gibi genel soruların yanı sıra şiddet, istismar, cinsellik gibi konular hakkında da sorular yönetildi.

- Yaşları 19-50 arasında değişen 20 kadından 13'ü Halep'ten, 7'si İdlip'ten Kilis'e gelmiştir.
- 14'ü evli olan kadınların 11'i Kilis'te eşiyile yaşamaktadır.
- 6 bekar kadından 4'ü dul, 2'si hiç evlenmemiştir.
- Görüşülen kadınların 6'sı okuryazar değildir. 11'i okuryazar veya ilkökul mezunu, 3'ü ilkökul sonrası eğitimi almıştır.
- 18 kadın kendini ev hanımı ya da işsiz olarak tanımlıyor.
- 16 kadın Suriye'deki iç savaş sebebiyle bir yakınını kaybetmiş, ve sonrasında Türkiye'ye gelmiştir.
- Görüşülen kadınların tamamı halen Suriye'deki kalan yakınları ile cep telefonu aracılığı ile haberleşmektedir.
- Hepsinin de Türkiye'ye kaçırmaktaki amacı kendilerine ulaşım anlamında en kolay ülke olması.
- Türkiye'de sizin için yapılan yardımlardan memnun musunuz sorusuna 14 kadın olumlu cevap verirken 6'sı yeterli bulmadığını halen zor durumda olduklarını belirtmiştir.
- 20 kadından 14'ü ülkesine geri dönmek istediğini belirtmiştir. 3 kadın artık Türkiye'de ya da başka bir ülkede yaşamak istediklerini, 3 kadın da karasız olduğunu belirtmiştir.

- 17 kadın Türkçe öğrenmek için bir şey yapmadığını, 3'ü ise az çok anlamaya başladıklarını belirtmiştir.

Genel değerlendirme notları alındıktan sonra, daha özel sorulara geçilmiştir.

- 14 evli kadına doğum kontrol yollarında herhangi birini kullanıp kullanmadığı sorulduğunda hiçbirinin korunmadığı sonucuna varılmıştır.
- 6 bekar kadına evlenmek isteyip istemedikleri sorulmuştur. Hiç evlenmemiş olanlar buna sıcak bakarken, dul olanlar karasız ve çekimser bir tutum sergilemiştir.
- Eşlerinden, çocuklarından ya da babalarından, aile içinde şiddete maruz kaldığını düşünen kadınların oranı yarı yarıyadır.

Danimarka Mülteci Konseyi, Kilis'te yaşayan mülteciler arasında oldukça bilinen ve güvenilen bir sivil toplum kuruluşuydu. Bu sebeple yüzden fazla mülteci ile çok rahat görüşmeler yapabildim. Anket soruları 20 kadın ile sınırlanmış olsa da yapılan hane ziyaretlerinde her bir mülteci görüşmesine ne zamandır Kilis'te olduklarını, aile durumlarını, ne işle uğraştıklarını, medeni durumlarını, varsa eşleri ile ilgili bilgiler sorularak başlanmıştır.

Görüşülen kadın mültecilerin konuşmaya başlar başlamaz yaşadıkları en büyük sorunun ekonomik sıkıntılar olduğu tespit edilmiştir. Evli olan ve eşi tarafında çalışmasına izin verilmeyen kadınların sayısı da oldukça fazlaydır. Bekar olanlar da Kilis halkının kendilerine iş vermediklerini düşünmektedir.

4.3. Mülteci Kadınlarla Yapılan Grup Toplantıları

Bu toplantılar kendileri de mülteci kadınlar olan DRC asistanları Rasha S, Naline J. ve Hala M.'nin desteği ve tercümanlığı ile yapılmıştır.

Grup toplantılarında (Focus Group Discussion) daha önce de belirtildiği gibi yaklaşık 10'ar kişilik gruplar ile düzenlenmiştir. Toplantılar sırasında kadınlar başta çekingen davransalar da çay kahve ikramları ile kendilerini sohbet ortamına biraz daha alıştırmaları sağlanmıştır. Sorular anket yapar gibi sorulmamış, muhabbet ortamı yaratarak yöneltilmiştir. Bu toplantılara katılan kadınların yaşları 21-50 arasında değişmektedir. Toplamda 3 kadın grubuyla görüşülmüştür. Kadınların şikayetleri ilk etapta her zaman olduğu gibi ekonomik sıkıntılarla başlamıştır. Kilis'te yaşadıkları en büyük problemin kendilerinin ya da evin reisinin iş bulamamaları olduğunu vurgulamışlardır. Neden iş bulamadıklarını sorulduğunda International Medical Corps'da çalışan Kamar'ın yorumlarına paralel bir tutumda cevaplar vermişlerdir. Suriye'de de çalışmadıklarını ama burada temizlik işi bile olsa yapacaklarını söyleyen kadınlar bu tarz işlerin de pek çıkmadığını belirtmişlerdir. Bir kısmı da eşleri izin vermediği için böyle bir arayışta değil. Burada çarpıcı olan konu, iş bulamayan eşlerinin sinirli oldukları ve kendilerine şiddet uyguladıklarını söyleyen kadınlar bu durumu doğal karşılamaktadır. Şiddetin boyutlarını anlamaya çalıştığımızda sözlü hakaret içerikli olanları şiddet olarak görmedikleri gözlemlenmiştir.

Kadınların çoğu yerel halkın kendilerine çok yardımsever davrandığını söylemektedirler. Hatta toplantı sırasında bir kadın: *'Türkler Suriye'ye gelse bu kadar misafirperver olamayabilirdik'* özeleştirisinde bulunmuştur. Ancak onlar da bazı Suriyeli kadınların evlenmek için çarşıda, pazarda dolaşmasından rahatsızlar, bu durumun yerel halkın tepkisini çekeceğini onların da yanlış anlaşılacağını, kendilerine karşı ön yargı oluşacağını düşünmektedirler.

Her üç toplantının sonuna doğru kadınlarla daha özel konular görüşülmüştür. Kendimizden de örnekler vererek regl süreçler, kadın pedlerine kolay ulaşım ulaşmadıkları sorulmuştur. Hepsi de bu dönemlerini yeterince hijyenik geçirmediğini belirtmişlerdir. Ped kadınların en büyük ihtiyaçlarından biri. Cinsel ilişkide korunmayla ilgili sorulara evli kadınların çoğu katılmamıştır. Genç, evli kadınlar kondom ya da hap ile korunmadıklarını, birçoğu da zaten Suriye’de de korunmadıklarını bunun günah olduğunu belirtmişlerdir.

Geri dönmek mi yoksa burada düzenli bir hayat mı ister misiniz? Sorusuna verdikleri cevap AFAD’ın raporuyla paralellik göstermektedir. Kadınların çoğu savaş biter bitmez ülkesine dönmek istiyor. Türkiye’de kalmak isteyenler ise dönüklerinde kalacakları bir ev yapacakları bir iş olmayacağını düşündükleri için artık Türkiye’de bir yerleşik düzene geçmeleri gerektiğini düşünüyorlar.

Suriye’ye Ne Zaman Dönmeyi Düşünüyorsunuz?	Genel (%)
Suriye’deki Karışıklıklar Düzeldiği Zaman	58,5
Yönetim Değişikliği Gerçekleştiği Zaman	23,1
Yaşadığım Şehirdeki Karışıklıklar Düzeldiği Zaman	9,3
Dönmeyi Hiçbir Zaman Düşünmüyorum	6,3
En Kısa Sürede Dönmeyi Düşünüyorum	1,6
Diğer	1,2
Toplam	100

Tablo: 8 Suriyeli Kadınlar Ülkelerine Ne Zaman Dönmeyi Düşünüyor?

Kaynak: AFAD

Bu görüşmeler sırasında kadınlara Türkiye’den neler beklediklerini sorulmuştur. Cevaplarda iş ve kalacak bir ev öncelikli talepleri. Bunun dışında çocukları için okul, kurs, park gibi alanlar yaratılmasını beklemektedirler. Türkçe bilmemelerinden bir eksiklik olarak bahsetseler de öğrenmek için bir çabaları olduğu gözlemlenmemiştir.

4.4. Sivil Tolum Çalışanı Olan Mülteci Kadınlara Görüşmeler

International Medical Corps (IMC) çocukların ve kadınların sağlık sorunlarıyla ilgilenen bir sivil toplum kuruluşudur. Kilis’te yardımların dağıtıldığı (Distribution area) alanda prefabrik bir muayene odası ile çocuklara ve kadınlara destek olmaktadır. International Medical Corps (IMC)’de görevli olan Kamar ile kadın mültecilerin yaşadıkları sıkıntılar üzerine bir görüşme yapıldı. Kamar da Suriyeli bir mülteci olmakla birlikte IMC’de Psikolojik Destek biriminde çalışmaktadır. Görüşme sırasında 172 vakası vardı. Bu çalışma için zor durumda olan kadınlara bu vakalardan örnekler vererek kendi gözlemlerini paylaşmıştır.

İlk anlattığı vaka, Kamar’ın o an sığacağı sığacağına ilgilendiği bir konu oldu. 32 yaşında bir kadının geçirdiği travmadan bahsetti. 6 erkek çocuğundan biri mahallelerinde yaşanan bir patlama sonucunda hayatını kaybediyor. 2013 Kasım ayında kalan 5 çocuğu ile birlikte sınırı geçiyor ve Kilis’e yerleşiyor. Kocasını savaşın ilk yıllarında Suudi Arabistan’a gitmiş. Ara ara Suriye’ye gelerek karısına maddi destekte bulunuyor. Kadının çocuğunun ölümünden sonra sese karşı duyarlılığı olmuş ve gürültülü ortamlarda panik atak geçiriyor. En büyük oğlu 17 yaşında, kendini evin reisi olarak konumlandırmış, annesinin evden çıkmasına izin vermiyor kimseyle görüşmesini istemiyor ve kadına şiddet uyguluyor. Annesinin fenalaşması üzerine bir gün IMC’ye getiriyorlar ve burada psikiyatristler tarafından kadın muayene ediliyor. Bu kadın üzerine konuşurken aslında çok yaygın olan bir konu daha gündeme gelmiş oldu. Özellikle eşi hayatta olmayan kadınların hanelerinde bir otorite boşluğu yaşanmakta ve gençlik, ergenlik dönemlerinde olan erkek çocukları tarafından bu boşluk giderilmeye çalışılmaktadır. Kadınlar çocuklarına söz geçiremediği gibi ciddi baskılara hatta şiddete maruz kalmaktadır. Öte yandan,

bu durum çocuklara da zarar vermektedir. Kendilerini annelerinin ve kardeşlerinin geçiminden, güvenliğinden ve namuslarından sorumlu hissetmektedirler. Bu durum ev halkına olduğun kadar onlara da zarar vermektedir.

Bir başka kadın, 35 yaşında ve bekar. Suriye’de evliymiş ve savaştan önce boşanmış. PKK yanlısı olduğu için bir süre hapiste kalmış ve bu süre içerisinde şiddete maruz kalmış. Hapisten çıkınca da tek başına Kilis’e taşınmış. Kilis’e geldiğinde oldukça zor durumda olan kadına dini bir vakıf yardımcı olmuş ve ona kalacak bir yer verilmiş. Kadın bir süre psikolojik yardım görmüş ve 3-4 ay içerisinde kendini daha iyi hissetmeye başlamış. Dışarı çıkmaya başladığında vakıf yetkilileri kadından kapanmasını, muhafazakar kıyafetler giymesini istemiş ve kabul etmediği için onu kaldığı yerden çıkarmışlar. Birkaç gün dağıtım alanında ve yakınlarında kalan kadın Kilis’te mültecilere makyaj ve saç bakımı eğitimi veren bir Türk kadınla tanışmıştır. Güzellik uzmanı olan kadın, mülteci kadına yardımcı olmak için Gaziantep’de bir adamın telefon numarasını vermiş ve kendisine orada bir iş ayarladıklarını söylemiştir. Kadın Antep’e gittiği ilk gün adamın tacizine uğramış ve fuhuşa zorlanmıştır. Zor bela Kilis’e ger dönen kadın IMC’ye ulaşabilmiş ve psikolojik destek görmeye başlamıştır. Kadının tedavisi devam ederken, IMC güzellik uzmanı kadın hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. İfadesi alınan kadın serbest bırakılmıştır. Kamar Kilis’te fuhuşa zorlanan çok fazla kadın olduğunu söylüyor.

‘Kilis’te kadın ticaretine zorlanan, iş veya evlilik vaadiyle kandırılan çok fazla kadın var. Kadınlar bunun tuzak olduğunu anladıklarında kendilerini kurtarmaya çalışıyorlar, bize, AFAD’a veya polise giden birçok kadın var ancak sorunları bununla çözülüyor. Sanki mağdur değil de suçluymuş gibi çevreleri tarafından dışlanıyor ve burada daha da yalnızlaşıyorlar.’

Medyaya da yansıyan ve Kilis’te gerçekten yaygın olan bir sorun da iki toplumun kadınları arasındaki gerilim. Yerel halk deyim yerindeyse eşlerini Suriyeli kadınlara kaptırma endişesi yaşıyor. Suriyeli kadınlarla evlenmek isteyen Türk erkeklerin sayısı oldukça fazla olmakla

beraber kimi erkekler bu eşleri için ayrı evler tutmakta, kimileri mevcut evlerine ikinci eş olarak kadınları yaşadıkları evlere getirmektedirler.

Kamar: *'Çoğu zaman Suriyeli aileler kızlarını ikinci eş, üçüncü eş olup olmadığını önemsemeden Türklerle evlendirmektedir. Bu çok yaygın bir durum. Aileler böylece kızlarına bakacak birini bulmuş oluyor ve aileden bir boğaz eksilmiş oluyor. Öte yandan çoğu Türk bize kucak açmış olsa da kadınlar arasında düşmanlık olduğunu söylemek mümkün. Türk kadınları bu durumlarından eşlerini değil, Suriyeli kadınları suçluyorlar; yolda, yardım dağıtım alanlarında kötü sözler söyleyerek tüm kadınları rencide ediyorlar. Evet, birçok Suriyeli kadın Türkler'le birlikte olmak istiyor ve eşi olup olmamasını önemsemiyor. Ama bunu genellemek çok yanlış. Ben de bir mülteciyim ve bu şekilde eleştirilmekten hoşlanmıyorum. Her toplumda olduğu gibi Suriyeli'nin de iyisi var kötüsü var.'* diyor. Bir de eleştirisi var Kamar'ın; bazı Suriyeli kadınlar kendilerine olan özel ilginin farkına vardıkları andan itibaren, çarşıda ve parklarda süslenip, makyaj yapıp beklediklerini söylüyor. Biz bile bu duruma şaşırıyoruz diyor.

Bazı aile ziyaretlerinde kadınların çalışmak için çok da hevesli olmadığı ve sadece yardım bekledikleri gözlenmiştir. Kamar ile bu konu üzerine durumun görüldüğü gibi olmadığını bşr örnekle açıklamıştır. *'Burada kadınların eğitim seviyesi oldukça düşük. Bizim gibi dil bilen, eğitimi olan kişiler zaten sivil toplum kuruluşlarında ya da onların yardımıyla bir şekilde iş bulabiliyor. Ancak eğitimsiz olanların yapabileceği tek iş temizliğe gitmek. Buna da halkın çok talebi olduğunu söyleyemeyiz. Zaten yerel halk Suriyeli kadınları pek evlerine çağırmak istemiyor. Bir diğer konu da kadınların çalışmasını eşleri, erkek çocukları, ya da kardeşleri istemiyor. Size bizde kaydı olan bir vakayı anlatayım. 2 ay önce (görüşme 10 Aralık 2014'de yapılmıştır.) 16 yaşında bir kız çocuğu yolda yürürken 3 kişi tarafından zorla bir arabaya bindiriliyor ve 3 kişinin ayrı ayrı tecavüzüne uğruyor. Kızı kaçırdıkları yere bırakıp oradan ayrılıyorlar. Kendi imkanlarıyla eve dönen kız durumu annesine anlatıyor, sinir krizi geçiriyor. IMC'deki doktorlar tarafında tedavi edilmek istense de kız dışarı çıkmaya korkuyor ve tedaviyi*

reddediyor. Kızın babası eşini ve kızını Suriye'ye geri gönderiyor. Kadınlar ve kız çocukları dikkat edersiniz tek başlarına pek sokakta görünmezler. Hep birkaç kişi olurlar çünkü tecavüz, taciz çok sık başlarına gelen bir şey. Bu sebeple zaten kadının çalışma fikrine Suriye'de de alışık olmayan erkekler tarafından evden çıkmalarına bile pek izin verilmemektedir.'

Kendisi de mülteci olan Kamar'a bizzat kendi yaşadığı sorunların neler olduğunu sorulduğunda, evi ve işi olduğu için kendisinin şanslı olduğunu belirterek, ablası ve eniştesiyle ilgili bir gözlemini paylaşmıştır. Çiftler arasında kadının iş bulup erkeğin bulamaması ya da kadının daha fazla kazanması aile içerisinde problem oluşturmaktadır. Bu durumda olan bazı erkeklerin huylarının değiştiğinden ve bu durumu bastırmak için eşlerine karşı baskı ve şiddet uyguladıklarını belirtmiştir.

Yamem ve Hala DRC ekibinde günlük ücret karşılığı çalışan iki mülteci kadın. Burada birinci ağızdan bizzat yaşadıkları durumlar örnek olarak yer alacaktır. Yamem, 21 yaşında, kendisiyle birlikte 3 kız kardeş ve bir abisi ile gelmiş Kilis'e 2014'ün başında. Benimle yaptığı görüşme sırasında yaklaşık 5 aydır Kilis'te yaşamaktadır. *'Babam Suriye'deyken savaştan önce vefat etmişti. Savaşın başlarında Türkiye'ye gelmek gibi bir isteğimiz yoktu. Bunun kısa bir süre sonra biteceğini düşünüyorduk. Ama ISIS da saldırmaya başlayınca gelmeye karar verdik. Annem kendi kardeşleri ile birlikte kalmak istedi. Ağabeyim ve 3 kız kardeşimle geldik. Ağabeyim çalışıyor, ben ve diğer kız kardeşim de iş oldukça yardım kuruluşlarında çalışıyoruz. Sorunumuz 4 kız bir erkek olacak şekilde yaşamamız. Hem Kilis halkı tarafından, hem de zengin sözü geçen Suriyeliler tarafından dikkat çeken bir hal almıştı. Bunun üzerine ilk oturduğumuz mahalleden taşındık. Ablam ağabeyimin kıyafetlerini giyerek erkek gibi görünmeye başladı. Bizi ve kendini bu şekilde koruyacağını düşünüyor. Artık eskisi gibi davranmıyor. Marketlerde günlük işlerde çalışıyor ve kimseyle konuşmuyor.'*

Yamem'in anlattığı aslında çok da değişik bir hikaye değil Kilis için. Hayatını kurtarmak için Türk erkeklerle evlenmek isteyen kadınların yanı sıra birçok kadın da kadınlığını gizlemeye çalışmaktadır.

Hala, 32 yaşında, günlük işler için DRC'de çalışan bir kadın. Kendisiyle saha çalışmaları sırada sık sık mevcut durumları ile ilgili görüşülmüştür. Evli ve 2 çocuğu olan Hala. Suriye'de sınıf öğretmeniymiş. Suriye'de mutlu bir yuvası olduğunu söyleyen Hala, eşinin Kilis'e geldiğinde yaşadıkları sıkıntılar yüzünden psikolojisinin bozulduğunu, önceleri çocuklara, son zamanlarda da kendisine şiddet uyguladığını söylüyor. *'Eşim devlet hastanesinde çalışıyordu. Buraya gelince birçok iş değiştirdi ancak tam olarak mutlu olamadı. Her iş değişikliği sırasında stresli dönemlerden geçti. Çocuklarımıza bağarmaya zaman zamanda dövmeye başladı. Onları yük olarak gördüğünü söylüyordu. Zamanla bana da şiddet uygulamaya başladı. İş oldukça DRC'de çalışıyorum ama yetmiyor tabii. Daha çok çalışmam konusunda bana baskı kuruyor. Bırakıp gitmek istemiyorum onu. Biliyorum bu süreç geçici.'*

Yerel halk ile yapılan görüşmelerde, Kilislilerin Suriyeli mültecilere yardımcı olmaya çalışsalar da mevcut durumdan pek memnun olmadıkları gözlenmiştir. Kilis'te DRC'nin kiraladığı binanın genel temizliğinden sorumlu olan Hayriye Hanım bu krizin patlamasıyla iş sahibi olmuş bir kadın. Ancak Suriyeliler gelince düzenlerinin bozulduğunu özellikle de kira artışının onları zor durumda bıraktığını söylüyor. Hayriye Hanım DRC'de çalışan mülteci kadınlarla iyi ilişkiler kurmuş bir kadın. Dil sorunu olsa da çat pat birbiriyle anlaşabilmektedirler. Ancak kadın nüfusunun çoğunlukta olmasından rahatsızlık duyduğunu saklamıyor. *'İyisi de var kötüsü de var elbette ama Suriyeli kadınlar işlerini biliyor'* şeklinde yorumlar yapıyor. Kendi tanıdıklarında örnekler veriyor, kadınların iş beğenmediklerini, tembel olduklarını düşündüğünü söylemektedir.

Esnafın durumu ise biraz daha karışık. Ne olursa olsun artan nüfusun işlerinde olumlu hareketlenmelere sebep olduğunu söyleyen esnafların yanı sıra, Suriye'den gelip Kilis'te

dükkan açanların işlerine olumsuz etkisi olduğunu söyleyenler de mevcut. Esnafın mülteci kadınlarla ilgili farklı yorumları da bulunmaktadır. Suriyeli kadınların ellerinde çocukları ile sürekli dilenmeye geldiklerini, kadın oldukları için onlara istediklerini vereceklerini düşündüklerini söylemektedirler. Bir bakkal; *'Başlarda hep yardımcı olduk, her gün geldiler süt verdik kalan ekmekleri verdik ama bitmedi. Her gün onların ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumumuz bizim de yok.'* demektedir.

Aile içi şiddetin oldukça ciddi bir sorun olduğunu, özellikle belli bir statüde olan ve Kilis'e yerleşmeleriyle mevcut durumlarının çok çok altında bir yaşam süren ailelerde, erkeklerin eşlerine şiddet uyguladıkları bilinmektedir.

Yardım dağıtım alanında lokal ve uluslararası bir çok sivil toplum kuruluşunun masası ya da prefabrik ofisi bulunmaktadır. Uluslararası sivil toplum kuruluşları sıkı bir denetime tabii ancak yerel veya resmi olmayan bazı kurumların insanlara verdiği hizmeti sunarken ahlaki ve etik değerlere uygun davranmadığını gözlemlenmiştir. Yetkililerin kabalığı bir yana kadın mültecilere olan yaklaşımlarının oldukça rahatsız edici olduğu söylenebilir. Sıraya giren kadınlar arasında yetkililer tamamen kendi inisiyatiflerini kullanarak, bazı kadınlara öncelik veriyor; medeni durumlarını, adres bilgilerini öğrenerek giysi, temizlik malzemesi gibi yardımlarda bulunuyor. Bu durum bir çok sivil toplum kuruluşu tarafından ilgili mercilere şikayet edilmiş olsa da denetimlerin sürekliliği sağlanmadıkça bu istismarın önüne geçmenin zor olduğu görülmektedir.

5. BÖLÜM: SURİYELİ MÜLTECİ KADIN SORUNLARININ MEDYAYA YANSIMALARI

5.1. Türkiye’de Mülteci Algısında Medya Etkisi

Maalesef ki, Türkiye’de her zaman toplumda bir grup görmezden gelinmekte, önyargılara maruz kalmakta ya da çeşitli ayrımcılıklara uğramaktadır. Medya söylem ve temsil yoluyla bu ötekileştirme algısını topluma yansıtmaktadır. Kearney’in belirttiği gibi modern toplumlarda popüler medya yabancı olarak değerlendirilebilen birey ve azınlıkların dışlanmasında çoğu zaman asli bir rol üstlenmektedir.³¹ Ve mülteciler hangi açıdan bakılırsa bakılsın bir toplumda ilk yabancı olarak değerlendirilecek gruptur. Medyanın ulusal ve evrensel ilkeleri olsa da kullanılan dilde her zaman buna bağlı kalmaz ve genelde egemen bakış açısına göre içerikler hazırlayarak konunun sınırlarını belirler. Suriyeli mülteciler için de durumun farksız olduğunu söylenemez. Medya Suriyeli mülteciler için de dışlayıcı ve yargılayıcı algılar üreten medya temsilleri oluşturmuştur. Bu medya temsilleri Türkiye halkının mültecilere karşı davranış biçimlerini etkilemiştir.

Suriyeli mültecilerin durumu da krizin başladığı günden beri medyanın da sıkça yer verdiği bir konu olmuştur.

Daha önce de belirtildiği gibi Türkiye Suriyeli mültecilerin gelmesiyle başlayan bu sürece pek de hazırlıklı değildi ve açık kapı politikası ile gittikçe üstesinden gelmesi zor bir krizle karşı karşıya kalmıştı. Gelen mültecilerin yaşadıkları adaptasyon sorunu ve özellikle sınır illerdeki yoğun nüfus artışı hiç kuskusuz bölgenin sosyolojik yapısının değişmesine yol açmıştır. Bu duruma ilişkin haberler televizyonda ve gazetelerde hemen her gün yer almıştır. Bu durum Türkiye halkında bir ‘mülteci’ sorununun bir dünya sorunu olduğu şeklinde bir algı oluşturmuş

³¹ Kearney, Richard. “Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar: Ötekiliği Yorumlamak.” Metis, 2012:56

olsa da olumsuz temsiller sebebiyle asıl Suriyelilere karşı bir negatif yönlü önyargı oluşturmuştur.

En başa dönecek olursak, krizin başladığı günden beri Suriye haberleri her gün çeşitli gelişmelerle gündeme yansımıştır. Türkiye hükümetinin gündeminde olan konu aynı şekilde medyaya, dolayısıyla da kamuoyuna aktarılmıştır. Suriyelilerin bu denli yoğun şekilde ülkeden kaçışlarının keyfi değil tamamen hayatta kalma mücadelesi olarak algılandığını söylemek yanlış olmaz. Özellikle sosyal medyada Suriyelilerin kaçış hikayeleri, yolculuk sırasındaki fotoğrafları sadece ülke gündeminde değil dünya gündeminde de yer almıştır. 3 yaşındaki Aylan Kürdi'nin sahile vuran cesedinin fotoğrafı hem geleneksel medyada hem de sosyal medyada olsun günlerce konuşulmuş, birçok kanal amblem olarak ekranın köşesine bu fotoğrafı yerleştirmiştir. Bir yandan fotoğrafların paylaşımının uygunluğu etik boyutu tartışılrsa da herkes mülteci dramına şahit olmuştur.

Medya temsillerinin olumsuz etkisi ise çok daha baskındır. Konuyla ilgili medyanın etkisini ortaya koyan haber analizleri incelendiğinde; hükümet ya da muhalefet kanallarına yakınlığı fark etmeksizin farklı oranlarda da olsa güvenlik ve ekonomik sorunlara yer verdikleri tespit edilmiştir. Van Dick'e göre mültecilere ilişkin geliştirilen söylemin geleneksel teması 'yük'tür. Mültecilerin barınmaları, temel ihtiyaçları gibi konular ve onlara yapılan yardımlar sıklıkla haber diline yansımaktadır.³² Türkiye basınında mülteciler ile ilgili yapılan haberler aşağıdaki analizlerde de görülebileceği gibi çoğunlukla Van Dick'in teorisini haklı çıkarmaktadır.

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın hazırladığı Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar başlıklı raporda 15 Mart 2011 ve 31 Mayıs 2015 arasında Hürriyet, Cumhuriyet, BirGün, Evrensel, Yeni Şafak, Sabah, Ortadoğu ve Zaman gazetelerinin internet sayfaları incelenmiş, bu 8 gazeteden 1678 haber, siyaset, sınır güvenliği, sığınmacı sorunları ve yerel

³² van Dijk, Teun. "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım," Su Yayınları. 2003, s. 13-112.

sorunlar olmak üzere 4 ana başlık altında toplanmıştır. Araştırmaya konu olan haberler büyük çoğunlukla ‘yerel sorunlar’ başlığı altına girmiştir. Mültecilerin ülkeye entegre olmalarında kaynaklanan sorunlar, Güvenlik, emlak/kira artışı, iş/işsizlik konuları bu kapsamda değerlendirilmiştir.³³

Suriyeli Mültecilerin Türkiye Basınında Temsili başlıklı raporda 2014 yılının Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim aylarını kapsayan süreçte iki gazete incelenmiş ve Sabah’ta 47, Hürriyet’te ise 45 habere ulaşılmıştır. Rapor gazetelerde yer alan haberlerin kullandığı dile odaklanmıştır. Bu raporun sonucuna göre, mültecilere bakışta onların yaşam hakkına ve adalete dayalı kapsayıcı tutumdan ziyade, milliyetçi ve olumsuz bir tutumun hakim olduğu söylenebilir. En olumlu yorumlarda bile söylemin mültecilerin içerisinde bulunduğu kötü şartlara referansla kurularak ve ‘zorunlu misafir’ gibi başlıklarla vurgulandığı gözlemlenmiştir.³⁴

Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınında Temsili başlıklı raporda da Zaman, Hürriyet, Posta, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri 1 Ocak 2015- 30 Haziran 2015 tarihleri arasında incelenmiştir. Toplam 18 kategoride 268 haberden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde Suriyeli Mültecilere ilişkin haberlerle ‘olumsuzlayıcı’ bir içerik olduğu gözlemlenmiştir. Bu raporda da mültecilerin ekonomik külfet olduğu, suç ve çatışmaya neden olduklarına yönelik dilin haberlere yansıdığı vurgulanmıştır.³⁵

Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil başlıklı raporda diğer analizlerden farklı olarak iki ana akım gazetesinin yanı sıra, Gaziantep’ten üç yerel gazeteye de yer verilmiştir. Bu

³³ Efe, İbrahim. “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar” Seta Yayınları, 2015
http://file.setav.org/Files/Pdf/20151225180911_turk-basininda-suriyeli-siginmacilar-pdf.pdf

³⁴ Çağlar, İsmail. Özkır, Yusuf. “Suriyeli Mültecilerin Türk Basınında Temsili, Ortadoğu Yıllığı, 488-501, 2014
<http://ormer.sakarya.edu.tr/wp-content/uploads/2015/10/Suriyeli-M%C3%BCltecilerin-T%C3%BCrkiye-Bas%C4%B1n%C4%B1nda-Temsili1.pdf>

³⁵ Göker, Göksel. Keskin, Savaş. “ Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınında Temsili” İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 41 / Güz 2015

çalışmanın içeriği yerel basın için 11 -25 Ağustos 2015, ana akım medya için ise 11-24 Ağustos tarihlerini kapsamaktadır. Toplamda 33 köşe yazısı ve 177 haber incelenmiştir. Sonuç diğer raporlara paralel olarak mültecilerin hakları temelli haberlerin yoksunluğu, yazılarda kalıp yargılara, önyargılı ve ayrımcı söylemlerin hakimiyeti şeklindedir.³⁶

Raporlarda tespit edildiği gibi özellikle büyük şehirlerde mültecilerin gelmesiyle birlikte hırsızlık, kayıt dışı çalışma ve dilencilik gibi olayların arttığına dair haberler tüm ülke genelinde yayınlamıştır. Bununla birlikte kıyı illerinde Suriyelilerin yaşam şartlarının turizmi olumsuz etkilemesi kıyı illerdeki vatandaşların 'huzurumuz bozuldu' şeklindeki ifadeleri hatta bunun önüne geçmek için yaptıkları eylemler televizyon ve gazetelerde yer almıştır.³⁷ Aynı zamanda mültecilerin gelmesiyle birlikte sık sık kira artışına vurgu yapan haberler yapılmıştır.

Suriyelilerin karıştığı olayların medyada sıklıkla yer alması her Suriyeli'nin potansiyel bir suçlu gibi algılanmasına zemin hazırlamıştır. Oysa Anadolu Ajansı'nın da yayınladığı Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı 2013 verilerine göre Suriyelilerin adli olaya karışma oranı %0,43'tür.³⁸ Elbette ki oranın bilinmeyenler ile birlikte bu kayıtlı olanın üzerine çıkması mümkündür ancak yine de Sınır illeri dışında kalan illerde Suriyelilere karşı bir önyargı yaratmıştır. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Talip Küçükcan değerlendirmelerinde mültecilere karşı duyulan önyargılar arasında suça eğilimin

³⁶ Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Eylül-Aralık 2014 Raporu, Hrant Dink Vakfı, 2014
<http://nefretsoylemi.org/rapor/EylulAralik2014raporuson.pdf>

³⁷ Özkan, Özdemir. "Dikili'de 'mülteci kampı istemiyoruz' eylemi" Cihan Haber Ajansı, 02 Nisan 2016

<<https://www.cihan.com.tr/tr/dikili-multeci-kamp-eylem-suriye-2045574.htm>>

³⁸ "Suriyelilerin adli olaylara karışma oranı on binde 33" Anadolu Ajansı, 19 Mayıs 2014

<<http://aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-adli-olaylara-karisma-orani-on-binde-33/118752>>

daha yüksek olması, kendilerine sunulan imkanları değerlendiremedikleri gibi olumsuzlukların başta olduğunu belirtmiştir.

Medyanın yarattığı olumsuz önyargının dışında mülteci tanımına karşın bir farkındalık da yarattığını söyleyebiliriz. En başa dönecek olursak, krizin başladığı günden beri Suriye haberleri her gün haberlere çeşitli gelişmelerle yansımıştır. Türkiye hükümetinin gündeminde olan konu aynı şekilde medyaya, dolayısıyla da kamuoyuna aktarılmıştır. Suriyelilerin u denli yoğun şekilde ülkeden kaçışlarının keyfi değil tamamen hayatta kalma mücadelesi olarak algılandığını söylemek yanlış olmaz. Özellikle sosyal medyada Suriyelilerin kaçış hikayeleri yolculuk sırasındaki fotoğrafları sadece ülke gündeminde değil dünya gündeminde de yer almıştır. 3 yaşındaki Aylan Kürdi'nin sahile vuran cesedinin fotoğrafı hem geleneksel medyada hem de sosyal medyada olsun günlerce konuşuldu. Birçok kanal amblem olarak ekranın köşesine bu fotoğrafı yerleştirirken, yeni bir tartışma daha başladı. Bir yandan fotoğrafların paylaşımının uygunluğu etik boyutu tartışılrsa da herkes mülteci dramına şahit oldu.

5.2. Türkiye’de Kadın Mülteci Algısında Medya Etkisi

İlk bölümde de bahsedildiği üzere, Suriyeli mültecilere yönelik haberlere medyada hemen her gün yer verilmiştir. Ancak mülteci kadın problemlerinin medyaya yansımalarına ilişkin aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Hatta medyanın bu konuyla ilgili derin bir sessizliği bile vardır diyebiliriz. Yukarıda bahsedilen raporlarda değinilen haberler de Suriyeli mülteciler çoğunlukla ‘genel’ bir ifade ile haberlere yansımıştır. Hatta *Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınında Temsili* raporunda erkek özelindeki haberlerin kadın özelindeki haberlerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar başlıklı raporda incelenen 8 gazetenin temalarına bakıldığında 1678 haberden sadece 28’i kadın sorunlarına ve bu sorunlara yönelik yapılan

yardımlara dikkat çekmektedir. Bunlardan 6'sı Suriyeli kumalar ile ilgili haberlerdir. Kadına yönelik haberlerin 9'u Evrensel Gazetesinde yayınlanmıştır.

Hrant Dink Vakfı tarafından hazırlanan Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Raporu da medyanın kadın konusuna duyarsızlığını göz önüne sermiştir. Raporda belirtilen süre ve gazetelerde Suriyeli mülteci kadınlar hakkında yapılan haberlerin çok sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu süre içerisinde incelenen gazetelerde cinsiyet eşitliğine hak temelli bir yerden bakılan tek bir haber olduğu tespit edilmiştir. Sadece bir haberde Suriyeli kadınlarla evlenen Türk erkeklere tepki gösterilmediğine vurgu yapılmıştır.

Suriyeli kadın mültecilere yönelik çıkan kısıtlı sayıda haberler, 3.2.3. Suriyeli Kadın Mültecilerin İstismarı bölümünde özetlendiği gibi Cinse taciz, çok eşli ve erken yaşta evlilikler ve emek sömürüsü olarak kategorize edilebilir.

Cinsel İstismar:

Evrensel Gazetesinin “Evimize Bomba Düşse Kurtuluşumuz Olurdu” başlıklı 6 Eylül 2014 tarihli haberde Suriyeli bir mülteci kadın kendi ağzından yaşadıkları sıkıntıları anlatmıştır. Kadınlar ölümden değil aslında tecavüzlerden, cinsel saldırılardan kaçtıklarını anlatmışlardır.³⁹

Cumhuriyet Gazetesi ‘Kamplarda Kadın Ticareti’ haberi birçok mülteciyle görüşülerek hazırlanmış kadın ticareti ve istismarın yönelik ses getiren bir haber olmuştur. Haberde görüşülen kadınlardan biri Gaziantep’te çalıştığı pavyonu, ve orada nasıl çalışmaya başladığını anlatmaktadır.

Yine aynı haberde, Karkamış çadır kentinde görüştüğü iki kişiyle yapılan görüşmelerde ise kamplardaki kadın ticareti gözler önüne serilmiştir.⁴⁰

³⁹“ Evimize Bomba Düşse Kurtuluşumuz Olurdu” Evrensel Haber, 6 Eylül 2014
<http://www.evrensel.net/haber/91371/evimize-bomba-dusse-kurtulusumuz-olurdu>

⁴⁰“ Kamplardaki Kadın Ticareti”, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ocak 2015
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/188373/Kamplardaki_kadin_ticareti.html

Erken Yaşta ve Çok Eşli Evlikler:

Cumhuriyet Gazetesi'nin 'Katalogdan Kuma Seçiliyor' başlıklı haberinde 'Sadece kuma olarak giden Suriyeli sığınmacılar değil, üzerine kuma getirilen de sıkışmışlık içinde' yorumunu yapmıştır.⁴¹

Gaziantep Güneş Gazetesi 'Tepkiler Kocaya Değil Kime?' başlıklı haberinde Gaziantep Barosundan Nuriye Nehir ile yapılan görüşmeye yer verilmiştir. Özellikle küçük yaşta evlendirilen kız çocuklarının takibinin zorluğundan bahsediyor. Suriyeli kadınların gelmesiyle birlikte kuma sorununa da vurgu yapan haberde onlarla evlenmek isteyen erkekler 'fırsatçı' olarak nitelendirilmiş olsa da halkın bu durumdan Suriyeli kadınları suçladığına vurgu yapılmıştır.⁴²

Emek Sömürüsü:

Türkiye'nin önemli internet haber portallarından Diken.com.tr'de 'Suriyelileri çalıştırmak sudan ucuz, 22TL'ye bekar ya da dul kadın buluruz' haberi yayınlanmıştır.⁴³

Emek sömürüsü kadınların yaşadıkları en ciddi sorunlardan biri olmasına rağmen spesifik olarak cinsel istismar ve çok eşlilik konularına kıyasla daha da az medyada yer bulmuştur.

⁴¹“ Katalogdan Kuma Seçiliyor”, Cumhuriyet Gazetesi”, 18 Ocak 2015

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/189033/Katalogdan_kuma_seciliyor.html

⁴² “Tepkiler Kocaya Değil Kime?” Gaziantep Güneş Gazetesi, 21 Ağustos 2014
<http://gaziantepgunes.com/mobile/haberdetay.asp?id=35667>,

⁴³“Antep'ten kan donduran 'Suriyeli' hikayeleri: 'Çalıştırmak sudan ucuz, 22 TL'ye bekar ya da dul kadın buluruz” Diken.com, 17 Ağustos 2014

<http://www.diken.com.tr/antepten-kan-donduran-suriyeli-hikayeleri-calistirmak-sudan-ucuz-22-tl-bekar-ya-da-dul-kadin-buluruz/>

5.3. Kilis'te Yaşayan Suriyeli Kadınlar Özelinde Medya Etkisi:

Medyanın Kilis'teki kadın algısı üzerinde spesifik olarak bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Yukarıda belirttiğim gibi kadınların en büyük sorunlarından biri erken yaşta ve çok eşli evliliklerdir. Bununla ilgili çokça haber medyada yer alırken, tecavüz ve taciz haberlerine ise pek rastlanmamaktadır. Kilis Baro Başkanı Hayri Muammer Fazlıağaoğlu'nun 'Suriyeli kadın mülteciler boşanma oranını ikiye katladı' şeklindeki açıklamaları medyanın da dikkatini sınır illere ve kadın mültecilere çevirmiştir. Bu açıklamanın ardından Haber Türk, Milliyet, Hürriyet gibi ulusal gazetelerin yanı sıra forumlarda, Kilis Postası, ABC gibi yerel gazetelerde de konuyla ilgili tespitler, röportajlar yapılmıştır. 'Neden Suriyeli Gelin?' 'Kilisli Kadınların Mülteci Rahatsızlığı' gibi başlıklarla yapılan haberler elbette ki halk üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.

Kilisliler ile yapılan görüşmeler sırasında daha önce de değinildiği gibi aslında birlikte yaşamaya bir nebze alışıla gelmişliğin olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, DRC'de çalışan Hayriye Hanım'ın iki oğlundan biri, krizden çok önce Suriyeli bir kadın ile evlenmiş. Ancak kendisi de buna rağmen bu evlilikler ile ilgili olarak 'haberlerde görüyoruz bu iş çok olmaya başladı' gibi bir yorum yapmaktadır. Suriyeli kadınlarla evlenme oranının artmasına paralel olarak artan kentteki boşanma oranı da Hayriye Hanım'ın endişelerini haklı çıkarmaktadır.

Genel olarak baktığımızda hem yerel halk gözünde, hem de medya dilinde Suriyeli kadınlarla Türk erkeklerin evlenmesinden sorumlu tutulmanın, hatta suçlanmanın Suriyeli kadınlar olduğunu görmek mümkündür. 'Suriyeli kadınlar kocalarımızın aklını çeliyor' diyerek bozulan aile hayatlarından kadınları sorumlu tutanlar, bekar Suriyeli kadınları tehlike olarak gören ve onların ahlakını sorgulayanlar ise yine en başta kadınlardır.

SONUÇLAR

Araştırmalar ve yapılan görüşmelerden de anlaşıldığı üzere Suriyeli kadın mülteciler birçok konuda istismara uğramakta, erkeklere oranla daha zor durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Yapılan yardımlar, alınan çeşitli önlemler kadınların mağduriyetini gidermekte oldukça eksik kalmaktadır. Kadınlar üzerinde oluşmuş önyargıların giderilmesi gerekmektedir.

AFAD başta olmak üzere tüm yardım kuruluşları kadınların yaşadıkları sorunlara karşı daha hassas davranılması gerektiği konusunda hemfikir durumdadır. Peki nasıl önlemler alınmalı?

Her şeyden önemlisi kadınların hangi alanlarda nasıl sorunlar yaşadıklarını iyi analiz etmek gerekmektedir. Kadınlarla yapılan görüşmeler mümkünse kendilerini rahat hissettikleri ortamlarda yapılmalıdır.

AFAD'ın raporunda da vurguladığı gibi kadınların sorunlarına sağduyu ile yaklaşılmalı ve yerel yönetimde, yardım kuruluşlarında, sağlık ve güvenlik hizmetlerinin verildiği yerlerde kadın çalışanlara yer verilmelidir. En başta karar vericiler, politikacılar ve uygulayıcıların sığınmacı kadınlar özelinde hassasiyetleri sağlanmalı ve toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık yaratılmalıdır.

Sivil toplum kuruluşları sadece gıda, giysi gibi yardımlarla sınırlı kalmamalı ve kadınları bilinçlendirmeye yönelik çalışmalara teşvik edilmelidir.

Kadınların meslek edinmelerine yönelik kurslar organize edilmeli ve iş yaşamına adapte olmaları sağlanmalıdır. Okuryazar olmayanlara kurslar ile eğitim imkanı sunulmalıdır. Aynı şekilde Türkçe öğrenmelerine teşvik edilmeleri gerekmektedir.

Özellikle otogarlar, sınır kapıları gibi yerlerde güvenlik önlemleri artırılmalıdır. Araştırmalar kadınları fuhuşa zorlayan kişilerin belirli yerlerde belirli kişiler olduğu yönünde ipuçları vermektedir. Konuya özel bir hassasiyet gösterilmeli ve kadınların bu istismarına gerekli

güvenlik tedbirleri alınarak dur denilmelidir. Ayrıca sığınmacı kadınların mağduriyet nedeniyle zorunlu kaldıkları bu evlilikler aracılığıyla sistematik olarak istismar edilmelerinin önüne geçilmek üzere ilgili tüm resmi kurumlar ve STK'lar bir araya gelerek koordineli bir şekilde çalışmalıdır.⁴⁴

Çatışma ortamında yakınını kaybetmiş, şiddete, tacize ve /veya herhangi bir şekilde istismara maruz kalmış ya da şahit olmuş sığınmacı kadınların rehabilitasyonu ve sığınmacılık olgusunun neden olduğu zorluklarla baş etmelerine yardımcı olmak için gerekli psiko-sosyal destek sistemleri oluşturulmalı, kamp dışında yaşayan sığınmacı kadınların da bu hizmete erişimi sağlanmalıdır.

Özellikle üreme sağlığı olmak üzere her türlü sağlık hizmetine kolay erişebilmeleri sağlanmalıdır. Kadınların özellikle kadın hastalıkları konusunda eğitime, korunma yolları hakkında bilgi edinmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu konulara biraz kapalı oldukları gözlemlenmiş kadınların konuyla ilgili uzman kadınların desteğine ihtiyaçları bulunmaktadır.

Medyada sıklıkla mülteci vurgusu yapılması, sorunun kabul edildiği ve üzerine düşünüldüğü şeklinde yorumlanarak bu açıdan bakıldığında olumlu sayılabilecek bir gelişmedir. Ancak kullanılan dil ve söylemlerin özelliklerine dikkat edildiğinde mülteciler hakkında ayrımcı, dışlayıcı, suçlayıcı bir algı yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu durumun yarattığı olumsuz etki günlük yaşamda kendisini göstermektedir. Kadınlara yönelik haberler de ise tek sorun üzerine; çok eşlilik, evlilik gibi konularda Suriyelileri sorumlu tutan haberlere yer verilmiştir. Medyada kadın sorunlarına daha çok yer verilmelidir. Her iki toplumun kadınlarını birbirine karşı kışkırtabilecek haberlerden sakınılmalıdır. Bunun yanı sıra medyanın kullandığı dilin toplumsal cinsiyet temelinde bir ayrım yarattığına dikkat çeken akademik araştırmalar

⁴⁴ “Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu”, Mazlumder, Mayıs 2014
<http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/m/a/mazlumder-kamp-disinda-yasayan-suriyeli-kadin-siginmacilar-raporu.pdf>

arttırılarak, bu durumun özellikle mülteci kadınlara olan olumsuz etkisine ilişkin farkındalık yaratılmalıdır.

KAYNAKLAR:

- Akturan, Ulun. “Tüketici Davranışlarına Yönelik Araştırmalarda Alternatif Bir Teknik: Etnografik Araştırma”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:11 Bahar 2007/2 s.237-252
- Tedlock, Barbara. “Ethnography and Ethnographic Representation” In Handbook of Qualitative Research, Sage, 2000
- “Syria Regional Response Plan 2014-Turkey”, UN, s.26
- Kirişçi Kemal. “Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye’nin ‘Suriyeli Mülteciler’ Sınavı”, Brookings, 2014
- “Syrian Refugees in Turkey” AFAD,2014
- “Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar” UNICEF, Şubat, 2016
http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Subat%202016.pdf
- Koç, Esra. “Mülteci, Sığınmacı, Göçmen Nedir?” Bianet Haber, 2001
<http://bianet.org/bianet/insan-haklari/2953-multeci-siginmaci-gocmen-nedir>
- <http://www.unhcr.org/4ec262df9.html>
- <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203413>
- <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=1636>
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5742eef3bb5d61.57489998
- Sandıklı Atilla; Semin Ali, “Bütün Boyutlar ile Suriye Krizi”, Bilgesam, Rapor No:52, 2012
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Suriye_İç_Savaşı
- [Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, 2014, UNCHR](#)
- <http://www.dw.com/tr/m%C3%BClteci-say%C4%B1s%C4%B1nda-yine-rekor/a-16893757>
- Ertuğrul, Doğan. “Türkiye Dış Politikası İçin Bir Test: Suriye Krizi”, TESEV,2015
- www.afad.gov.tr

- Kibaroglu, Mustafa. “Arap Baharı’na Türkiye’nin Bakışı”, Okan Üniversitesi, Adam Akademi, 2011/2: 26-36
- Yılmaz, Halim “Türkiye’de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği- Tespitler, İhtiyaçlar, Öneriler”, Mazlumder, 2013
- <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>
- Hayatta Kalma Mücadelesi: Türkiye’deki Suriye’den Gelen Mülteciler, Uluslararası Af Örgütü Raporları, <http://amnesty.org.tr/uploads/Docs/hayatta-kalma-mucadelesi-turkiye’deki-suriye’den-gelen-multeciler720.pdf>
- Tunç, Ayşe Şebnem. “Mülteci Davranışları ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme” Tesam Akademi Dergisi, Temmuz, 2015. 2 (2). 29 – 63
- Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu” Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2014
<https://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacirpr.pdf>
- <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=66>
- www.afad.gov.tr
- “Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar”, 2014, AFAD
- “Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu” Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2014
<https://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacirpr.pdf>
- “Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Kadınlar” Mazlumder Kadın Çalışmaları Grubu, Mayıs 2014
<http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/m/a/mazlumder-kamp-disinda-yasayan-suriyeli-kadin-siginmacilar-raporu.pdf>
- Göker, Göksel. Keskin, Savaş. “ Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınında Temsili” İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 41 / Güz 2015
- van Dijk, Teun. “Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım,” Su Yayınları. 2003, s. 13-112.

- Kearney, Richard. “Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar: Ötekiliği Yorumlamak.” Metis, 2012:56
- Efe, İbrahim. “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar” Seta Yayınları, 2015
http://file.setav.org/Files/Pdf/20151225180911_turk-basininda-suriyeli-siginmacilar-pdf.pdf
- Çağlar, İsmail. Özkır, Yusuf. “Suriyeli Mültecilerin Türk Basınında Temsili, Ortadoğu Yıllığı, 488-501, 2014
<http://ormer.sakarya.edu.tr/wp-content/uploads/2015/10/Suriyeli-M%C3%BClttecilerin-T%C3%BCrkiye-Bas%C4%B1n%C4%B1nda-Temsili1.pdf>
- “Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu”, Mazlumder, Mayıs 2014
<http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/m/a/mazlumder-kamp-disinda-yasayan-suriyeli-kadin-siginmacilar-raporu.pdf>
- “Evimize Bomba Düşse Kurtuluşumuz Olurdu” Evrensel Haber, 6 Eylül 2014
<http://www.evrensel.net/haber/91371/evimize-bomba-dusse-kurtulusumuz-olurdu>
- “Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Eylül-Aralık 2014 Raporu”, Hrant Dink Vakfı, 2014
<http://nefretsoylemi.org/rapor/EylulAralik2014raporuson.pdf>
- Özkan, Özdemir. “Dikili’de 'mülteci kampı istemiyoruz' eylemi” Cihan Haber Ajansı, 02 Nisan 2016 <<https://www.cihan.com.tr/tr/dikili-multeci-kamp-eylem-suriye-2045574.htm>>
- “ Suriyelilerin adli olaylara karışma oranı on binde 33” Anadolu Ajansı, 19 Mayıs 2014 <<http://aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-adli-olaylara-karisma-orani-on-binde-33/118752>>
- “ Kamplardaki Kadın Ticareti”, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ocak 2015
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/188373/Kamplardaki_kadin_ticareti.html
- “ Katalogdan Kuma Seçiliyor”, Cumhuriyet Gazetesi”, 18 Ocak 2015
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/189033/Katalogdan_kuma_seciliyor.html
- “Tepkiler Kocaya Değil Kime?” Gaziantep Güneş Gazetesi, 21 Ağustos 2014
<http://gaziantepgunes.com/mobile/haberdetay.asp?id=35667>,

- “Antep’ten kan donduran ‘Suriyeli’ hikayeleri: ‘Çalıştırmak sudan ucuz, 22 TL’ye bekar ya da dul kadın buluruz” Diken.com, 17 Ağustos 2014

<http://www.diken.com.tr/antepten-kan-donduran-suriyeli-hikayeleri-calistirmek-sudan-ucuz-22-tl-bekar-ya-da-dul-kadin-buluruz/>